

**T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM
DÜZEYLERİ VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNİN İNCELENMESİ**

MERİÇ TAŞDEMİR

DOÇ.DR. ÖMER KARAMAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2022

ETİK BEYANI

Enstitü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada; bütün bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, bu çalışmanın herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir bilimsel çalışma olarak sunmadığımı beyan ederim.

Meriç TAŞDEMİR

TEZ KABUL ve ONAY SAYFASI

Meriç TAŞDEMİR tarafından hazırlanan “*Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Çatışma Çözme Stillерinin İncelenmesi*” başlıklı bu çalışma, **05.09.2022** tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından *YÜKSEK LİSANS tezi* olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Dr. Öğrt. Üyesi Yüksel ÇIRAK İnönü Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza
Üye	Doç.Dr.Ömer KARAMAN Ordu Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza
Üye	Dr. Öğrt. Üyesi Şenel ÇITAK Ordu Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin süresince bilgi ve deneyimiyle bana yol gösteren, zorlandığım zamanlarda motivasyonumu yükseltip beni güdüleyen, araştırmanın her safhasında geri dönütleri ile beni yönlendirip bilgilendiren değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ömer KARAMAN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez savunma jürimde yer almayı kabul ettiği ve yaptıkları kıymetli yorumlar ve katkıları için Dr. Öğrt. Üyesi Yüksel ÇIRAK ve Dr. Öğrt. Üyesi Şenel ÇITAK'a teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her türlü fedakarlığı gösterip bu günlere ulaşmamı sağlayan canım babama, anneme, ablama ve kız kardeşime sevgilerimi ve şükranlarımı sunuyorum

Son olarak tez yazma sürecinde benden desteğini esirgemeyen kıymetli eşim ve meslektaşım olan Uzm. Psk. Dan. Sümeyye Hatun TAŞDEMİR'e teşekkür ediyorum.

Meriç TAŞDEMİR

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xi
EKLER.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.4. SAYILTILAR.....	5
1.5. SINIRLILIKLAR	5
1.6. TANIMLAR.....	6
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. EVLİLİK KAVRAMI.....	7
2.2. BOŞANMA KAVRAMI.....	10
2.2.1. Boşanma Nedenleri.....	11
2.2.2. Türk Medeni Kanunu'nda Boşanma Türleri ve Nedenleri	14
2.2.2.1. Boşanmanın Özel Nedenleri	14
2.2.2.1.1. Zina	14
2.2.2.1.2. Hayata Kast ve Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış.....	15
2.2.2.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme.....	15
2.2.2.1.4. Terk	15
2.2.2.1.5. Akıl Hastalığı.....	16
2.2.2.2. Boşanmanın Genel Nedenleri.....	16

2.2.2.2.1. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması.....	16
2.2.2.2.2. Eşlerin Anlaşması	16
2.2.2.2.3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması (Eylemli Ayrılık)	17
2.2.3. Türkiye' de Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.....	17
2.2.4. Boşanmaların Artış Gösterme Sebepleri.....	22
2.2.5. Boşanmanın Yetişkinler Üzerindeki Etkileri	24
2.3. EMPATİ KAVRAMI	24
2.3.1. Empati Kavramının Sınıflandırılması	25
2.3.2. Empatik Eğilim	27
2.3.3. Empati İle İlgili Kuramlar	28
2.3.3.1. Çıkarsama (Inference) Kuramı	28
2.3.3.2. Rol Oynama Kuramı.....	28
2.3.3.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati	28
2.3.4. Empati İle İlgili Araştırmalar.....	29
2.4. ÇATIŞMA KAVRAMI	31
2.4.1. Çatışma Kaynakları.....	32
2.4.2. Çatışma Çözme Stilleri.....	33
2.4.3. Evlilikte Çatışma Çözme Stilleri	36
2.4.4. Çatışma Kavramı İle İlgili Araştırmalar.....	37
3. MATERYAL VE YÖNTEM	41
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	41
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	41
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	41
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.3.2. Empatik Eğilim Ölçeği	42
3.3.3. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği.....	42

3.4. UYGULAMA.....	43
3.5. VERİLERİN ANALIZI	44
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	45
4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK YAPILARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	45
4.2. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR.....	49
4.3. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN YAŞLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR	50
4.4. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR.....	51
4.5. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EVLENME ŞEKİLLERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR.....	53
4.6. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EVLİLİK SÜRELERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR.....	55
4.7. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN ÇOCUK SAYILARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR.....	56
4.8. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EŞLERİ İLE ARALARINDAKİ YAŞ FARKINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR	58
4.9. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN BOŞANMAK İSTEME DURUMLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR	59

4.10. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ	61
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	64
6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	72
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	96

ÖZET

BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stillerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini Ordu ili Altınordu ilçesinde yaşamakta olan, 2021 yılı içerisinde Ordu Adalet Sarayı 1. ve 2. Aile Mahkemeleri'nde boşanma davaları devam etmekte olan 114 katılımcı oluşturmuştur. 'Katılımcılara Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan sorular yöneltildikten sonra 'Empatik Eğilim Ölçeği' ve 'Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formu'nda 11 soru cümlesi, Empatik Eğilim Ölçeği'nde 20, Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği'nde ise 25 yargı cümlesi bulunmaktadır.

Araştırmada empatik eğilim ve çatışma çözüm stilleri arasındaki ilişki ve kişisel bilgi formunda yer alan demografik değişkenler incelenmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.0 programı kullanılmış, katılımcıların demografik özellikleri ve ölçeklerden elde edilen veriler ile ilgili çözümlemeleri yapmak amacı ile bağımsız örneklem t-testi, varyans analizi, kruskall wallis, mann whitney-u ve korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların empatik eğilim düzeyleri ile çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların yaş, eğitim düzeyi, evlilik şekli, evliliğin süresi, çocuk sayısı ve eş ile arasındaki yaş farkına göre farklılaşmazken cinsiyet ve boşanmak isteme durumuna dayalı olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Çatışma çözüm stiller ölçeğinden alınan puanların ise katılımcıların cinsiyet, eğitim düzeyleri ve boşanmak isteme durumlarına göre farklılık göstermediği bulguları elde edilmiştir. Ayrıca katılımcıların empatik eğilim düzeyleri ile çatışma çözüm stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve gelecek çalışmalar için araştırmacılara ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Boşanma, Empati, Empatik Eğilim, Çatışma Çözüm Stilleri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF EMPATHIC TENDENCY LEVEL AND CONFLICT RESOLUTION STYLES OF INDIVIDUALS IN DIVORCE PROCESS

In this study, it is aimed to examine the empathic disposition and conflict resolution styles of individuals in the divorce process.

The sample of the research consists of 114 participants who live in Altordu district of Ordu province and whose divorce cases are continuing in the 1st and 2nd Family Courts of Ordu Justice Palace in 2021. After the questions in the 'Personal Information Form' were asked to the participants, the 'Empathetic Tendency Scale' and the 'Conflict Resolution Styles Scale' were applied. 11 question sentences in the Personal Information Form, 20 judgments in the Empathic Tendency Scale, and 25 judgments in the Conflict Resolution Styles Scale. has a sentence.

In the study, the relationship between empathic disposition and conflict resolution styles and demographic variables in the personal information form were examined.

SPSS 25.0 program was used in the analysis of the data obtained, and independent sample t-test, analysis of variance, kruskall wallis, mann whitney-u and correlation analysis were performed in order to analyze the demographic characteristics of the participants and the data obtained from the scales.

According to the findings obtained as a result of the research, it was revealed that there is a significant relationship between the empathic tendency levels of the participants and their conflict resolution styles. While the scores of the participants from the empathic tendency scale did not differ according to age, education level, type of marriage, duration of marriage, number of children and age difference between spouses, it was determined that there were significant differences based on gender and desire to divorce. It was found that the scores obtained from the conflict resolution styles scale did not differ according to the gender, education level and willingness to divorce of the participants. In addition, a significant relationship was found between the empathic disposition levels of empathic participants and their conflict resolution styles. The research findings were discussed within the framework of the relevant literature and suggestions were made to researchers and practitioners for future studies.

Keywords: Marriage, Divorce, Empathy, Empathic Tendency, Conflict Resolution Styles

KISALTMALAR

ÇÇS : Çatışma Çözme Stili

ÇÇSÖ : Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

çev. : Çeviren

ed. : Editör

EEÖ : Empatik Eğilim Ölçeği

KBF : Kişisel Bilgi Formu

SPSS :Statistical Package for the Social Sciences

s.s. : Sayfa Sayısı

TMK : Türk Medeni Kanun

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

TABLolar

Tablo 1: Türkiye 2001-2021 Yılları Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.....	18
Tablo 2: Ordu İli Yıllara Göre Evlenme ve Boşanma İstatistikleri	19
Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	46
Tablo 4: Boşanma Davasının Açılmasının Öncelikli Nedenine İlişkin Bulgular..	48
Tablo 5: Empatik Eğilim Çatışma Çözme Stilleri Puanlarının Betimsel İstatistikleri	48
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Olumsuz, Boyun Eğme ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Stillerine Ait Man Whitney-U-testi Tablosu.....	49
Tablo 7: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Empatik Eğilim ve Olumlu Çatışma Çözme Stillerine Ait Bağımsız Örneklem T Testi Tablosu	50
Tablo 8: Katılımcıların Yaşlarına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stillerine Ait Anova Tablosu.....	51
Tablo 9: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu	52
Tablo 10: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Geri Çekilme Çatışma Çözme Stiline Ait Post-Hoc Tablosu.....	53
Tablo 11: Katılımcıların Evlenme Şekillerine Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu	54
Tablo 12: Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Empatik Eğilim ve Olumsuz Çatışma Çözme Stillerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu	55
Tablo 13: Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Olumlu, Boyun Eğme ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi(Anova) Tablosu.....	56
Tablo 14: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Empatik Eğilim Düzeylerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu	57
Tablo 15: Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Geri Çekilme Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu.....	57
Tablo 16: Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)Tablosu... 58	58
Tablo 17: Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkına Göre Olumsuz Çatışma Çözme Stillerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu	59
Tablo 18: Katılımcıların Boşanmak İsteme Durumlarına Göre Empatik Eğilim, Olumsuz ve Boyun Eğme Çatışma Çözme Çözme Stillerine Ait Man Whitney-U Testi Analizi Tablosu	60
Tablo 19: Katılımcıların Boşanmak İsteme Durumlarına Göre Olumlu ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Çözme Stillerine Ait Bağımsız Örneklem T Testi Analizi Tablosu.....	60
Tablo 20: Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stilleri Arasındaki Korelasyonun İstatistiksel Analizi.....	61

ŞEKİLLER

Şekil 1. Çatışma Yönetim Stratejileri	35

GÖRSELLER

Görsel 1. Aylara Göre Evlenme Sayısı	20
Görsel 2. Aylara Göre Boşanma Sayısı	21
Görsel 3. Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları	22

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	85
EK 2: Empatik Eğilim Ölçeği.....	87
EK 3: Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği	88
EK 4: Ölçek Kullanım İzinleri	89
EK 5: Ölçek Uygulama İzin Dilekçesi.....	90
EK 6: Ölçek Uygulama ve Araştırma İzni	91

1. GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Aile günümüz ve geçmiş bütün toplumların ortak kültürüdür. Aile insanların birlik halinde yaşamaları sonucunda kurulan ilk kurum niteliği taşımakta olup geçmişi çok eskilere kadar dayanmaktadır (Erkan, 2010). İlk çağlardan bugüne kadar geçen süreçte, değerini, anlamını kaybetmeden ayakta kalabilen ve evrensel bir kurum olan aile, evlilik bağıyla kurulur. Türk Medeni Kanunu'nun 185. maddesinde evlilik kavramı ile ilgili: "Evlenmeyle eşler arasındaki evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliği ile sağlamak, çocukların eğitimine, gözetimine, bakımına beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar." açıklamaları yapılmıştır.(TMK, 2001: madde 185).

Evliliklerin ömür boyu sürme niyeti ve mutlu bir yaşam amacı ile gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Ancak evlilik birliği içerisinde zaman zaman bazı sorunların(kişisel, sosyal, ekonomik, cinsel vb.), anlaşmazlıkların yaşanması da doğaldır ve evliliğin bir parçasıdır. Yaşanan bu sorunların zamanla artış gösterdiği, çiftlerin sorunlara çözüm yolları üretemedikleri durumlarda yaşanmaktadır. Sağlıklı ve huzurlu bir evlilik yürütemeyen evli çiftlerin önemli bir kısmının boşanma yolunu tercih ettiği görülmektedir. Boşanma, evli çiftlerin ilişkilerini sevgi, saygı, huzur, güven ve hayat boyu mutluluk beklentileri üzerine kurmaları fakat bu beklentilerinin farklı sebepler ile karşılık bulamaması neticesinde evlilik birlikteliğinin yasal olarak sona erdirilmesi ile ortaya çıkan bir olgudur (Sucu, 2007). Boşanma kavramı eşler hayattayken, kanunda belirtilmiş olan sebeplerden birine veya birkaçına dayanarak çiftlerden birinin yasal süreci başlatması sonucunda evlilik birliğini hakim karar ile sonlandırmak olarak da tanımlanabilir (Akıntürk, 2002, s.235)

Boşanma süreci çiftlerin psikolojik olarak yıprandığı, yaşam enerjisinin düştüğü zorlayıcı bir dönemdir. Özellikle çocukların velayeti, mal paylaşımı, nafaka, tazminat vb. konularda anlaşmazlık yaşamaları neticesinde çekişmeli olarak süren dava sürecinde olmaları ve bu sürecin uzun sürüyor olması bireylerin psikolojik ve sosyal yaşamını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Mert, 2017). Bu olumsuz etkiden kurtulabilmenin önemli bir yolu olan empati eğilim ve

çatışma çözme becerilerinin boşanma sürecinde önemli bir etken olabileceği ortaya çıkmaktadır.

Empati kavramı, bireyin kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun düşüncelerini anlayabilme, duygularını hissetme ve bu durumu karşısındakine aktarabilme sürecidir (Rogers, 1983). Empatik eğilim ise empatinin duygusal boyutunu oluşturur ve aynı zamanda kişinin günlük yaşamındaki empati kurabilme potansiyelini gösterir. Bireylerin gündelik yaşamlarındaki ilişkilerinde, yaşantılarında verdikleri empatik tepki düzeyleri onların empatik eğilimlerini yansıtmaktadır (Dökmen, 2013, s. 135). Empatik anlayış kişilerarası alanda gerçekleşir. Kişilerarası etkileşim karşılıklı olarak bilgi ve duyguların akışını içerir. Bu durum da karşılıklı geribildirim süreçlerini güçlendirip, bireylerin birbirlerine karşı olan anlayışını arttırır (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002). İletişim esnasında oluşan engeller veya çatışmalara bakıldığında empatinin boşanma sürecine önemli derecede etki ettiği görülmektedir. Kişilerarası iletişimde empatik davranabilme becerisi; evlilik birlikteliği süresince yaşanan problemlere çözümler üretebilme noktasında katkısının olabileceği gibi aynı şekilde boşanma sürecinde içerisinde de benzer etkiye sahiptir (Dökmen, 2013, s. 135).

Çatışma çözme becerisi de empatik davranabilme becerisi gibi boşanma sürecine etki eden önemli faktörlerden birisidir. Amaçları, istekleri veya çıkarları uyuşmayan birden çok kişinin yaşadığı uyuşmazlık durumu çatışma olarak açıklanabilir (Arslan, 2005). Tüm insan ilişkilerinde olduğu gibi evliliklerde çiftler bazı dönemlerde çatışmalar yaşayabilmektedir (Şimşek, 2004). İnsan ilişkilerinde önemli olan çatışma yaşamamak değil, yaşanan çatışmaları sağlıklı bir şekilde çözüme ulaştırabilmektir. Kişiler arasında yaşanan uyuşmazlık veya anlaşmazlık durumlarının sona erdirilmesi olarak tanımlayabileceğimiz çatışma çözme sürecinde, bireylerin ortaya koymuş olduğu ve çatışma durumuna verdiği tepki örüntüleri, çatışma çözme stili olarak adlandırılabilir (Bahadır, 2006).

Evliliklerde yaşanan çatışmalar her zaman olumsuz sonuç doğurmaz. Eğer yapıcı çatışma çözme stilleri kullanılırsa yaşanan çatışma ilişkilere olumlu yönde katkı sağlayabilir. Bu durumda çatışma olumlu yönde bir değişimi ortaya çıkarmak amacı ile birçok yeniliğe ve yaratıcılığa kaynak oluşturabilir (Basım, Çetin ve Meydan, 2009). Evlilik birlikteliğinde pek çok faktörün neden olduğu

çatışmalar çözülmediği takdirde mutsuz bir evlilik ortaya çıkacaktır (Gürüz ve Eğinli, 2005, s. 226).Evliliklerde çiftlerin yaşanan çatışma durumlarında olumsuz çatışma çözüm stillerini kullanmalarının kadınların evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir(Özen, 2006).

Bu çalışmada boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeyleri ve çatışma çözme stilleri incelenmiştir. Ulaşılan literatüre göre her ne kadar daha önce empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri kavramlarının bir arada incelendiği araştırmalar (Kılıç, 2016; Güney, 2021) görülmüş olsa da hem bu araştırmaların sayısının az olması hem de daha önce boşanma sürecindeki bireyler ile yapılan çalışmalara bakıldığında empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri kavramlarının bir arada irdelenmediği belirlenmiştir. Boşanma sürecindeki diğer çalışmalarda olduğu gibi yapılan bu araştırmanın sonuçlarının, ortaya çıkan verilerin de aile, evlilik ve boşanma ile ilgili yapılacak önleyici, iyileştirici çalışmalara rehber olabileceği ve bu çalışmalara destek vereceği öngörülmektedir.

1.2. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER

Bu çalışmada boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeyleri ve çatışma çözme stilleri incelenirken, cinsiyet, yaş, evliliğin şekli, evlilik süresi, boşanmak isteme durumu gibi farklı değişkenlerin boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim veya çatışma çözme stillerine etkisi, boşanma davasının devam ettiği süre zarfında kişilerin mevcut duygu durumları içerisinde empatik düşünebilme ve işlevsel çatışma çözme davranışlarını gösterebilme becerileri incelenirken, aralarındaki ilişkiyi de anlamlandırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri şöyledir;

Boşanma sürecinde olan bireylerin çatışma çözme stilleri ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Problemler

1. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri katılımcıların cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?

4. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
5. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri evliliğin nasıl gerçekleştiğine göre farklılık göstermekte midir?
6. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri evliliğin süresine göre farklılık göstermekte midir?
7. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri çocuk sayısına göre farklılık göstermekte midir?
8. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri eşleri ile arasındaki yaş farkına göre farklılık göstermekte midir?
9. Boşanma sürecinde olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri boşanmak isteme durumuna göre farklılık göstermekte midir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Toplumda en önemli insan ilişkisi olarak tanımlanan evlilik, aile ilişkilerinin olduğu, yeni nesillerin yetişirildiği bir yapıdır(Larson ve Holman, 1994). Evliliğin ortaya çıkmasına kadın ve erkeğin duygusal ihtiyaçlarının karşılayabilmelerinin yanında cinsel ihtiyaçlarının karşılanması, aşk, birliktelik içerisinde bulunabilme, toplumun bireylerden beklentilerini karşılayabilmek vb. amaçları etkili olmaktadır. Geçmişten günümüze kadar önemini ve etkililiğini devam ettiren evliliğin kendisinden beklenen işlevlerinin hedeflenen seviyeye ulaşması, evlilik ilişkilerinin sağlıklı olmasını gerektirmektedir (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik iki insan arasında kurulan bir bağ olarak öncelikle “ölüm ayırıcaya kadar birliktelik” hedefler. Ancak aşk, sevgi, örf ve adetlere rağmen, evliliklerde sorunlar yaşanması veya evliliğin sona ermesi kimi zamanlarda kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir(Özgüven 2000).

Bireyin herhangi bir duruma ilişkin, iletişim halinde olduğu kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak algılayarak, onun hissettiklerini kendisinde hissettiğini karışısındakine iletmesi sürecine empati adı verilir (Rogers, 1983). İletişim esnasında empatik davranışlar sergileyebilme, çiftlerin evliliklerinde çıkması muhtemel uyum problemlerini, çatışmaları, sorunları çözeceği gibi, evlilik uyumunu doğrudan etkileyen bir role sahiptir diyebiliriz (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Özellikle ülkemizde boşanma davalarının son yıllarda artış göstermesi göz önünde bulundurulduğunda evlilikleri birçok açıdan etkileyebilecek çatışma çözme ve empatik eğilim becerilerinin incelenmesi ve bireylerin evlilikleri üzerinde etkilerinin belirlenmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir. Literatürde, boşanma davaları devam eden bireyleri kapsayan, çatışma çözme ve empatik eğilim becerilerini aynı anda ortaya koymaya yönelik herhangi bir bilimsel araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın literatüre katkı sağlamanın yanında alandaki bu boşluğu dolduracağı, aynı zamanda yapılabilecek diğer çalışmalara örnek olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri alanında önleyici rehberlik olarak kullanılabilen empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri becerileri eğitim programlarının hazırlanması sürecine de araştırmanın sonuçlarının fayda sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Son olarak boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeylerinin ve çatışma çözme stillerini bilmek devlet kurumlarınca aileye yönelik yapılacak çalışmalarda toplumda boşanmaların önüne geçebilecek önleyici rehberlik hizmeti sağlayabilir.

1.4. SAYILTILAR

1. Araştırmaya dahil olan kişilerin veri toplama araçlarına içtenlikle cevap verdiği kabul edilmiştir.

2. Araştırmanın grup örnekleme çalışma evrenini temsil eder niteliktedir.

3. Araştırmada kullanılan ölçekler, ölçülmek istenilen değişkenlere ve araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplamaya uygun ölçeklerdir.

4. Katılımcılara uygulanan veri toplama araçlarının yapılan araştırmanın boşanma sürecinden bağımsız olduğu, isim, soyisim gibi kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı, elde edilen verilerin yalnızca bilimsel bir araştırma yapabilmek amacı ile toplandığı vurgulanmıştır. Etik ilkeler ile ilgili gerekli bilgilendirmeler yapılmış olup katılımcıların içinde buldukları hukuki süreçten bağımsız olarak ölçme araçlarını cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın örneklem grubu, Ordu Aile Mahkemeleri'ne boşanmak için başvuran ve Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nde göre yapan

psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanları ile görüşmek üzere mahkemece yönlendirilen bireylerden oluşmaktadış.

2. Araştırma sonuçları Ordu Aile Mahkemeleri'nde boşanma davaları devam etmekte olan bireyler ile sınırlıdır.

3. Araştırma, görüşme yapılmış kişilerin görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

4. Uygulamanın adliye içerisinde gerçekleştirilmesi; katılımcılarda duygu ve düşünceleri ile ilgili herhangi bir yargılamaya tabii tutulabilecekleri önyargısı oluşturabileceğinden kişiler gerçek yönelimlerini saklama eğilimine girebilirler. Bu durum araştırmanın sınırlılıklarından olup bu durumun önüne geçebilmek adına katılımcılara uygulama öncesinde elde edilen verilerin gizli tutulup dava dosyalarına yansıtılmayacağı ile ilgili yazılı ve sözel açıklamalarda bulunulmuştur.

1.6. TANIMLAR

Çiftler: Ordu ilinde yaşayan, boşanma amacıyla Ordu Aile Mahkemesine başvuran çiftleri ifade etmektedir.

Boşanma Süreci: Ordu Aile Mahkemesinde boşanma davasının ve resmi olarak mahkemede işlemlerin devam ettiği süreçtir.

Çatışma zme: Amaçları, istekleri, çıkarları uyuşmayan birden çok kişinin yaşadığı uyuşmazlıkların çözüme ulaştırılmasıdır (Arslan, 2005)

Evlilikte atışma zme Stilleri: Evli bireylerin ilişkilerinde yaşadığı sorunları zme Şekilleri olarak tanımlanabilir(Cann ve ark., 2008).

Empatik Eğilim: Bireyin herhangi bir duruma ilişkin, iletişim halinde olduğu kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak algılayarak, onun hissettiklerini kendisinde hissettiğini karışısındakine iletmesi sürecidir (Rogers, 1983).

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. EVLİLİK KAVRAMI

Varoluşsal süreçler incelendiğinde insanların bireysel birçok ihtiyacın yanında öne çıkan ihtiyaçlarından birisi de toplumda yer edinip hayatını sürdürmek olduğu görülmektedir. Toplumda yer edinmiş olan bireyler duygu, düşünce ve davranışlarında sosyal ilişkileri önemli bir yere sahiptir. Bireylerin diğer insanlar olan ilişkilerinde olduğu gibi karşı cinsle olan ilişkileri de çok önemli ve temel bir işleve sahiptir. İnsanların “ben” değil “biz” bilinci ile düşünüp davranmaya başladığı evlilik ise insanlık tarihi boyunca en yaygın birliktelik olarak görülmektedir (Bıykoğlu, 2012).

Evlilik kavramı ile alakalı olarak her kültür farklı değerlendirmeler ve tanımlamalar yapmıştır. Buna bağlı olarak evlilik ile ilgili yapılan tanımlamalarda bireysel veya toplumsal olarak farklılıklar görülebilmektedir. Günümüze kadar yapılan bilimsel araştırmalarda evlilik kavramı sık sık ele alınmış, farklı şekillerde tanımlamalar yapılmıştır.

Evliliklerde, aile ilişkisinin kurulup gelecek kuşakların yetiştirilmesi sebebi ile toplumdaki en temel insan ilişkisi olarak tanımlanmaktadır(Larson ve Holman, 1994). Türk Medeni Kanunu’nda evlilik şu şekilde tanımlanmaktadır (185.madde): “Evlenceyle çiftler arasında evlilik bağı sağlanır. Çiftler bu bağı uygun olarak birbirlerini mutlu edici tutumlar sergilerken, dünyaya getirdikleri çocukların bakım, eğitim, güvenlik gibi ihtiyaçlarına da değer verirler.” Evlendirme yönetmeliğinde ise evlilik kavramı, “Bir kadın ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları resmi akid” olarak tanımlanmıştır (Evlendirme Yönetmeliği, 1985).

Tarhan (2007) evliliği, erkek ve kadının belli amaç ve isteklerle bir araya gelmesi olarak değerlendirmiştir. Bu bağlamda her bireyin tek yaşarken farklı istek ve hedef içerisindeyken birlikte bir yaşam söz konusu olduğunda ortak amaç ve tutum içine girdiğini öne sürer Tarhan(2007), eşlerin sahip olduğu hormon ve kültürlerin de bu durumu destekleyici faktörler barındırdığını ifade etmiştir. Evlilik, toplum tarafından onay verilen, kişilere farklı sorumluluklar yükleyen, kadın ve erkeğin aynı ev ortamında içerisinde cinselliği de barındıran birliktelik durumudur(Budak, 2009, 155). Evliliğin önemli öğelerinden birisi de hiç

kuşkusuz cinselliktir (Giddens, 2000, s. 485). Evlilik birlikteliği süresince çiftlerin birbirleri ile iletişimlerinde, duygusal bağlarında sağlıklı bir cinsel yaşamın rolü önemli bir yere sahiptir. Cinsel yaşamlarında ortaya çıkan sorunların çiftler arasında sorunlara yol açtığı yapılan araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Erdoğan, 2018; Türkseven vd., 2020).

Bahsedilen tanımlamalardan da yola çıkarak genel çerçevede evliliğin, toplumun en küçük ve en temel yapıtaşı olan aile kurumunun oluşmasına zemin oluşturan, ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelen kadın ve erkeğin duygusal, sosyal, kültürel, ekonomik, cinsel ve yasal birlikteliklerini de barındıran bir resmi sözleşme olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan tanımlamalarda toplum tarafından kabul edilen birliktelik olan evliliğin yasal boyutunun yanında cinsel ve duygusal süreçleri tecrübe etmeye olanak sağladığı, toplum ve kültürle göre farklılık gösterdiği ve çiftlerin çok yönlü gelişimine katkıda bulunduğu vurgulanmaktadır.

Evlilik birliği içerisinde insanlar fiziksel varlığının yanında toplumsal ve psikolojik varlığının da devam etmesi için çaba gösterir (Erişti, 2010). Evlilikle amaçlanan kadın ile erkeğin bir ortak yaşama ulaşmasına zemin oluşturmaktır. Buna göre, evlilik birliği yalnızca erkek ile kadının oluşturduğu birliktelik değil, insan hayatında başından sonuna kadar süreklilik sağlayan en önemli sözleşmenin ürünü olan bir kurumdur. Bu sözleşmenin sonucunda da toplumun yapı taşı olarak adlandırılan aile kavramı ortaya çıkmaktadır (Taşbaş, 2010).

Sosyal bir yapı olan evlilik ilişkisinin sürdürülebilmesi ve evlilikteki uyumun artmasında; çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı ve yaşları, çiftin ekonomik geliri, mesleklerinin statüsü, kadının iş hayatında olması, ev işlerindeki görev paylaşımı, bireylerin eğitim seviyesi gibi birçok sosyal faktör önemli rol oynamaktadır. Bu faktörler ile birlikte evliliğin süresi, eşlerin iletişim becerileri, eşlerin kendi ve birbirlerinin aileleriyle olan iletişimleri, çatışma sıklığı ve çatışmayı yönetme şekilleri de ilişkideki uyumun gelişmesini önemli düzeyde etkilemektedir (Fincham ve Bradbury, 1992; Akt., Demiray, 2006).

Adler (2003), evliliğin önemini “içinde yaşadığımız uygarlıkta sevgi ve eşitlik sosyal görevlerdir. Biz evleniyorsak, yalnız kişisel çıkarımız. için dolaylı olarak toplum çıkarını da göz önünde tutarak bunu yapıyoruzdur. Gerçekte evlilik,

insanlığın ayakta kalmasını sağlamaya yönelik bir eylemdir” sözleriyle belirtmektedir.

Her bireyin evlilik hayatına adım atmadan önce bir aileleri, düzenleri, kendi ait yaşam alanları, alışkanlıkları, sosyal ilişkileri vb. mevcuttur. Evlilik hayatı ile birlikte bireylerin hayatlarında önemli değişiklikler meydana gelmektedir. Hatta bu değişim evlenmeden önceki süreç olan flört, nişanlılık dönemlerinden itibaren başlamaktadır. Bekarlık dönemindeki düzen, alışkanlıklar ve rollerden başka bir düzene geçişte insanların uyum sorunları, karmaşalar yaşaması doğaldır. Ancak bu değişime direnç gösterme, uyum sağlayamama gibi problemler çiftler arasında sorunlara neden olabilir. Bu değişim sürecine uyum sağlamak, başa çıkma stratejileri geliştirebilmek, yaşanan çatışmalara, sorunlara makul ve işlevsel çözüm yolları üretebilmek, empatik davranışlar sergileyebilmek çok önemlidir. Evlilik hayatı bireylere çeşitli sorumluluklar ve zorluklar yüklese de diğer taraftan kazandırdığı önemli işlevleri de mevcuttur. Özgüven (2001) evliliğin işlevlerini şu şekilde açıklamıştır:

- “Çiftlerin, sürekliliğine ilişkin görevleri yerine getirmek,
- Bireylerin, toplumun devamlılığını sağlayacak ve ortak toplumsal normları benimseyecek şekilde yetiştirmek
- Sosyo-ekonomik ve duygusal ihtiyaçların karşılamak,
- Çocukların, sosyalleşerek toplumsallaşmasını sağlamak,
- Cinsiyet rollerini benimsetmek,
- Çocuğun, toplum hayatına adapte olmasını kolaylaştırmak“

Evliliklerde zaman zaman çiftler arasında sorunlar yaşanmakta olup bu durumun normal bir durum olduğu, her evlilikte çatışmaların olabileceği, hatta yaşanan bazı çatışmaların sağlıklı bir şekilde yönetildiği takdirde olumlu sonuçlar da doğurabilir. Evliliklerde çatışmaları ortaya çıkarabilecek birçok neden olabilir. Evliliklerde çatışmalara sebebiyet veren problemler şu şekilde belirlemiştir:

- Evlilik birliğinde gerçek dışı mutluluk beklentisi,
- Çiftlerin, birbirlerinden farklı rol beklentilerine sahip olmaları
- Ekonomik problemler
- Yetersiz ve sağlıklı iletişim,
- Akrabalar ve geniş ailelere ilişkin sorunlar

- Cinsel problemler
- Çocuk yetiştirme ve disipline etme ile ilgili anlaşmazlıklar;
- Eşlerden birinin farklı ilgi alanları benimsemesi, yeni arkadaşlıklar veya sosyal ortamlar edinmesi; eşinin ise bu duruma adapte olamaması, alışamaması ve eşlerin birbirlerinden farklılık göstererek ilgi ve yetenekleri;
- Diğer sık rastlanan sorunlar arasında kıskançlık, sadakatsizlik, sık sık eleştiri, sürekli yakınma, baskı kurma, duyguların azalması veya bitmesi, benmerkezcilik vb. görülmektedir (Weiten, 1986; Akt., İyilikçi, 2015).

2.2. BOŞANMA KAVRAMI

Evlilik kavramı her ne kadar sürekli bir birliktelik olarak ele alınmış olsa da bazı durumlarda ayrılıklar ve boşanmalar kaçınılmaz olabilmektedir. Yasal yollar ile gerçekleştirilen evliliğin yine yasal olarak mahkemeler aracılığı ile sonlandırılması olarak tanımlanabileceğimiz boşanma kavramı birçok farklı araştırmacı tarafından ele alınmış, farklı açıklamalar ve tanımlamalar yapılmıştır.

Zara'ya (2013) göre boşanma; zamanla birbirlerine yabancılaşan, beklentilerin karşılanmayan, eşlerin evliliklerinde birlikteliklerini duygusal, sosyal ve ruhsal olarak sona erdirilmesidir. Türk hukukuna göre: "Evlilik gerçekleşikten sonra kanune uygun bulunan bazı sebeplerin ortaya çıkması halinde eşlerin birisinin isteği ile hakimin evlilik birliğini sona erdirmesine "boşanma" denir" (Ay, 2000).

Boşanma sonucunda evliliğin yasal bağı mahkeme süreciyle sona erse de çiftler arasındaki duygusal bağın sonlanması ise uzun zaman almaktadır. Gerek toplum baskısı gerek bireylerden kaynaklanan sorunlardan dolayı sona eren evliliklerde zamanla sınırlı olan yoğun bir stres söz konusu olmaktadır. Boşanma ile eşleşme durumunun sonlanması ile birlikte farklı sosyal ve psikolojik sorunları getirmektedir. Boşanmanın etkisi her bireyde farklılık gösterirken, ortak bazı etkilerinde olması mümkündür. Boşanma, her insanda farklılık gösterebilen kriz süreci olarak tanımlanabilir (Uyar, 1999). Boşanma sürecindeki eşler, ne kadar çok işbirliği içerisinde olurlarsa, süreç o kadar hızlı bitecek ve daha az etkileneceklerdir. (Benedek ve Brown, 1997).

Fiziki olarak ayrılma ile başlayan ve hukuki olarak sona eren boşanma süreci altı aşamadan oluşmaktadır (Özgüven, 2001):

1. Boşanma aşamasından önce eşlerin ilişkilerinde önemli sorunların varlıklarını fark ettikleri ve zamanla birbirlerine karşı yabancılaşma yaşadıkları “*duygusal boşanma*”;
2. Eşlerden herhangi birisinin boşanmak için hukuki adım atarak bir avukata danışması ile başlayan “*yasal boşanma*”;
3. Ayrılma sonucunda çiftler arasındaki para, mal, tazminat, nafaka gibi problemler ile ilgili “*ekonomik boşanma*”;
4. Çiftlerin müşterek çocukları üzerindeki hakları, çocukların velayetleri, velayeti alamayan taraf ile kişisel ilişki günleri, ebeveynlerin çocukları üzerindeki sorumluluklarını kapsayan “*aile boşanması*”;
5. Boşanma sonrasında bireylerin sosyal yaşamdaki değişiklikleri kapsayan “*sosyal boşanma*”;
6. Boşanan çiftlerin yeniden bağımsızlık kazanarak kendilerini bulma, sorunlarıyla ilgili *psikolojik boşanma*;

Geçmişten günümüze kadar çeşitli kültürlerde ve ülkelerde boşanmaya resmi olarak müsaade edilmiştir. Bazı nedenlerden dolayı evliliklerin devam ettirilmesinin mümkün olmadığında boşanma bireyler açısından yaşanan zorlukları kolaylaştırıcı bir etken olmuştur(Russell, 2003). Katolik ve Ortadoks toplumlarında ise boşanma olgusu toplumun ahlaki yapısını olumsuz olarak etkileyen, toplumun bozulmasına yol açan bir durum olarak değerlendirilmiş ve buna bağlı olarak çiftlerin boşanması zorlaştırılmıştır(Fisher, 2004). Ancak bu durum toplumda beklenen durumun tam tersine ahlaki bozulmalara, evlilik dışı birlikteliklere, eşlerin ve çocukların mutsuz, huzursuz bir aile ortamında yaşamasına sebep olmaktadır. Günümüz toplumunda Vatikan’da boşanma yasağı sistemi güncelliğini korumaktadır(Çinar Mutlu, 2019).

2.2.1. Boşanma Nedenleri

Boşanma durumunu tek bir neden ile açıklayabilmek mümkün değildir. Boşanmanın birçok sebebi olabilir. Bunlar içerisinde en somut sebepler fiziksel şiddet, psikolojik hastalıklar, aldatma vb. durumlardır (Carrere vd. 2000). Bunun yanında ekonomik sebepler, bireylerin eğitim ve sosyo-kültürel durumları, evlenme yaşları, karşılıklı beklentiler, cinsel problemler, boşanmaların neden olabilecek etkenler arasında değerlendirilebilir.

Yapılan bazı araştırmalar sonucunda sosyo-ekonomik seviyenin düşük olması boşanmalara sebep olabileceği sonucunda ulaşılmıştır. Ekonomik durumu düşük olan kişilerin evliliğinde; ev ihtiyaçlarının karşılanamaması, buna bağlı olarak para kazanmak, gelir elde edebilmek için işlenen suçlar ve işsizliğin açtığı sonuçlar evliliğin bozulmasına neden olabilmektedir. Ayrıca düşük ekonomik gelire sahip kişiler evliliklerinde eşlerine sevgilerini göstermeye daha az eğilimli olabilmektedir. Bu durum ise evlilikteki çiftler arasındaki uyumu olumsuz şekilde etkilemektedir (Amato ve Previti, 2003).

Çiftlerin eğitim düzeyleri evlilik içerisinde eşlerin ilişkisini etkilemektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin evliliklerinde olduğu gibi eşlerin eğitim seviyesinin eşit olması, evlilikteki başarı şansını artırmaktadır (Carrere vd., 2000). Eğitim düzeyinin yüksek olmasievli çiftlerin birbirleri ile olan iletişimlerini olumlu yönde etkileyip evlilik birliği içerisinde yaşadıkları sorunların, çatışmaların çözümünde kolaylık sağlamaktadır. Ancak aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin birbirlerinden ve evliliklerinden beklentileri diğer bireylere göre daha fazladır ve evliliği duygusal birliktelik olarak görme eğilimindedirler. Bu çiftlerin evliliklerindeki temel problem durumu iletişim sorunlarından ziyade, birbirlerine karşı olan duygu yoğunluğunun azalmasından kaynaklanmaktadır(Amato ve Previti, 2003).

Evlilik birliği içerisinde bilhassa kültürel değerlerin hakim olduğu topluluklarda, erkeğin eğitim düzeyinin kadına göre yüksek olması ailenin saygınlığını artırmakta; bu durum tam tersi söz konusu olduğunda ise yani otoriteye önem veren kocanın evliliğini sorgulamasına neden olmaktadır(Yrkoğlu, 2003).

Modern dünyada yaşanan değerisimler birçok alanı etkilediği gibi evlilik kurumunda önemli ölçüde etkilemiştir. Kadının toplum içindeki statüsünün farklılaşması, çalışma hayatına girmesine bağlı olarak boşanma oranlarında yaşanan artışlar sonucunda farklı bakış açıları ortaya çıkmıştır. Bir bakış açısına göre çalışan kadınların eşine ve çocuklarına ayırdıkları zaman azalmış ve bu sebepten dolayı evliliğin kutsallığı, önemi kaybolmuştur. Farklı bir bakış açısına göre ise, yaşanan değerisimler sonucunda aileler daha dinamik, güçlü, özgürlükçü bir yapıya sahip olmaya başlamış, eşlerin ve çocukların birbirleri ile olan iletişimlerinin kalitesi artış göstermiş, erkeklerin kadınlar üzerindeki hükmedici

ve baskıcı tutum ve davranışları azalmış, kadınlar günlük yaşamda erkekler ile eş değer bir statüye sahip olmaya başlamıştır. Toplumdaki ve dünyadaki yaşanan bu değişimlere ayak uyduramayan ailerin boşanma sürecinin içerisine girmesi kaçınılmaz olmuştur (Koşar, 1992, s. 59).

Boşanmaya etki eden etkenlerden biriside insanların yaşadıkları veya büyüdükleri yerdir. Kırsal bölgelerde kentsel bölgelere göre sosyal kontrolün yüksek olduğu bilinmektedir. Kırsal bölgelerde yaşayan çiftlerin evlilik birlikteliğinde yaşadıkları problemlere geniş aile bireylerinin, büyüklerinin müdahale etmekte, zaman zaman bu sorunları çözüme ulaştırmaktadır. Bu durumu dini ve kültürel değerlerde desteklemektedir. Diğer taraftan kentsel bölgelerde ise özgürlük anlayışının gelişmiş olması evliliğe etki eden dini ve kültürel öğelerin etkisini azaltmıştır. Bahsedilen bu ve buna benzer sebeplerden dolayı kentsel bölgelerde yaşamakta olan çiftlerin boşanma oranlarının kırsal bölgelerde yaşayan çiftlere göre daha fazla olmasına neden olmuştur (Yörükoğlu, 2003).

Evliliklerde bireylerin evlilik ve boşanmaya karşı bakış açılarını etkileyen unsurlarından birisi de dini inançlarıdır (Collange, 1996).Katolik ve bunun yanında Ortadoks ve Protestan toplumlarında boşanma olgusu toplumun ahlaki yapısını olumsuz olarak etkileyen, toplumun bozulmasına yol açan bir durum olarak değerlendirilmiş ve buna bağlı olarak çiftlerin boşanması zorlaştırılmıştır (Fisher, 2004). Musevi inancına göre boşanmaya izin verilse de bu duruma karşı olumsuz bir bakış açısı mevcuttur. Buna benzer olarak İslam inancına göre ise boşanma yasaklanmamış, ancak evlilikte yaşanan sorunların çözümsüz olması koşulu ile boşanma gündeme gelmektedir (Arıkan, 1992, s. 29). Dini inançlar insanların bakış açılarını etkilediği gibi, farklı din ve mezhepten bireylerin gerçekleştirdikleri evliliklerdeki boşanma oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir (Arıkan, 1996, s. 64).

Kişilik yapısının tam olarak oluşmadığı, ekonomik özgürlüğe ulaşamadığı yirmi yaş öncesi dönemde özellikle ergen bireyler tarafından gerçekleştirilen evliliklerde evliliğin beraberinde getirdiği rol ve sorumluluklarının bilincinde olmama,anne ve babasından bağımsız bir birey olarak hissedememe gibi sebepler çiftlerin birbirlerine aynı zamanda evliliğe olan uyumunu zorlaştırmakta ve bu durum boşanma riskini artırmaktadır. Otuz yaşından sonra evlenen yetişkin bireylerde ise eşinden normalden fazla bir

beklenti içerisinde bulunması, alışmış olduğu yaşam düzeninden evliliğin beraberinde getirdiği yaşam düzenine geçişte sorunlar yaşaması evliliklerinde sorunlara sebebiyet vermekte ve yine yirmi yaş öncesi gerçekleştirilen evliliklerde olduğu gibi bu durum boşanma riskini artırmaktadır (Arıkan, 1992).

Ankara ilinde düşük gelir düzeyinde bulunan kadınlar ile yapmış olduğu araştırmada Arıkan (1992) boşanma sebeplerini şu şekilde sınıflandırmıştır:

- “Çocuk bakım ve yetiştirilmesi,
- Erkeğin çocuklara ve şine fiziksel şiddeti,
- Ekonomik sorunlar,
- Erkeğinesini aldatması,
- Cinsel sorunlar,
- Çiftlerinsaglık sorunları,
- Erkeğin kıskançlığı,
- Çiftlerin ruhsal hastalığı,
- Akriba ilişkileri,
- Erkeğin alkol ve kumar alışkanlığı,
- Erkeğin eşini fuhşa zorlaması,
- Diğer (uyuşturucu,terk, suç işleme, ilgisizlik)”

2.2.2. Türk Medeni Kanunu’nda Boşanma Türleri ve Nedenleri

4721 Sayılı TMK’da boşanmanın nedenleri özel ve genel nedenler olarak ikiye ayrılmıştır.

2.2.2.1. Boşanmanın Özel Nedenleri

TMK 161. ve 165. Maddeleri arasında düzenlenen özel boşanma nedenlerine aşağıda yer verilmiştir:

2.2.2.1.1. Zina

Evli bir kadının veya erkeğin, başka bir kişi ile cinsel birliktelik yaşamasına zina denmektedir. Zina bir boşanma sebebidir veeşlerden birisi zina yaparsa diğer eş boşanma davası açma hakkına sahiptir. Türk örf ve adaterinde önemli bir yere sahip olan namus kavramı da kanunla birlikte hukuki bir temele dayandırılmıştır (Ataseven, 1998).

Eşlerden birisinin zina eden eşin kusurlu davranışını öğrendikten sonra 6 ay veya zina eylemi gerçekleştikten sonra 5 yıl içerisinde bu nedene dayanarak boşanma davası açabilir. Ancak, dava açmamış veya eşini affetmişse boşanma davası açması hakkını kaybeder (TMK, m.161). Boşanma davası açma hakkının diğer eşe karşı ömür boyu tehdit ve korkutma amaçlı kullanılmasının önünde geçebilmek adına bu şekilde bir hüküm verilmiştir (Battal, 2008, s.37).

Hem kadının hem erkeğin zina yapması durumunda ise genel boşanma sebebi olarak zina değil de geçimsizlik olarak dava değerlendirmelidir. Bu durumda eşlerden her ikisi de eşit kusurlu sayılarak karar verilmedir (Keskin, 2007).

2.2.2.1.2. Hayata Kast ve Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış

Evli eşten birinin diğerini dövmesi, işkence etmesi, onurunu zedeleyici muamelelerde bulunması, intihara yöneltici baskı ve zorlamalarda bulunması gibi davranışlar bir boşanma sebebidir. Böyle bir durum söz konusu olduğunda işkenceye veya şiddete maruz kalan eşin boşanma nedenini öğrendikten sonra 6 ay ve olay gerçekleştikten sonra en geç 5 yıl içinde dava açma hakkına sahiptir. Aksi bir durumda zina da olduğu gibi cana kasta veya fena muamelede bulunan eşin af edilmesi veya gerkeli olan yasal sürenin dolması halinde dava çma hakkı kaybolur (TMK, m.162).

2.2.2.1.3. Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

MK 163.maddede eşlerden birisinin yüz kızartıcı suç işlemesive haysiyetsiz yaşam sürmesi halinde diğer eşin boşanma davası açmaya hak kazanacağı açıkça belirtilmiş olup dava açma hakkı belirli bir zaman ile sınırlanmamış, her zaman boşanma davası açılabilceği belirtilmiştir.

Kanunda belirtilen suçlardan hangilerinin küçük düşürücü suç olup olmadığını belirleme takdiri ilgili mahkemenin hakimine bırakılmıştır. Hakim bu yetkisini kullanırken toplumun genel tutumuna bakarak karar verir (Dural vd., 2005, s. 111).

2.2.2.1.4. Terk

Evlilik birlikteliği devam ederken eşlerden birisinin, evliliğin sorumluluklarını yerine getirmemek amacı ile eşini terk etmiş ya da haklı bir

neden olmaksızın evine geri dönmemiş, ve bu durum en az 6 ay devam etmiş ise terk edilen eş boşanma davası açma hakkına sahiptir. Terk nedeni ile dava açacak olan taraf , terk tarihinden en az 4 ay sonra dava açabilir. Dava açıldıktan sonra davacı mahkeme tarafından terk eden eşe 2 ay içerisinde geri dönmesi için ihtarda bulunmasını talep edebilir. Yapılacak olan ihtar ilan yoluyla icra edilebilir. Fakat, davası açmak için terkten itibaren dört aygeçmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe boşanma davası açılmaz (TMK, m.164).

2.2.2.1.5. Akıl Hastalığı

MK 165 maddede eşlerden birisinin akıl hastası olması, bu hastalığın iyileşme ihtimalinin olmaması ve bu durumun diğer eş için evlilik birliğini çekilmez bir hale getirmesi söz konusu olduğunda resmi bir sağlık raporu ile ispat edilmek şartı ile boşanma davası açılabilir (TMK, m.165).

2.2.2.2. Boşanmanın Genel Nedenleri

2.2.2.2.1. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması

TMK'ya göre genel boşanma nedeni olarak gösterilen evlilik birliğinin temelinden sarsılması 166. maddede düzenlenmiştir. Evlilik birlikteliği süresince çiftlerin yaşadıkları sorunlara çözüm yolları üretememeleri sebebi ile evliliğin eşlerden birisi için sürdürülemeyecek bir hal alması sonucunda boşanma davası açılabilir.

2.2.2.2.2. Eşlerin Anlaşması

TMK 166. maddesine göre "Evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükümlenir. Bu hâlde tarafların ikrarlarının hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz"

2.2.2.2.3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması (Eylemli Ayrılık)

Daha önce açılmış olan bir boşanma davasının mahkemede tarafından reddedilme kararın kesinleşmesinden itibaren en az 3 yıl geçmesi durumunda eşler arasındaki ortak hayat yeniden tesis edilememişse evlilik birliği temelinden sarsılmış olarak kabul edilir ve eşlerden birinin talebi üzerine mahkeme tarafından boşanmaya karar verilir (TMK, m.166).

2.2.3. Türkiye' de Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Tüm dünyada yaşanan değişimlerden, artan gelişmişlik düzeyinden, kadınların çalışma hayatında daha aktif bir rol almasından, toplum yapısının değişmesinden ülkemizde önemli ölçüde etkilenmiş ve yaşanan değişimlere paralel olarak boşanmalarda artışlar görülmeye başlanmıştır. TÜİK verilerinden de anlaşılacağı üzere Türkiye'de ki boşanmaların artış gösterdiğini görebilmekteyiz.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 yılı evlenme ve boşanma istatistiklerine göre 2020 yılında evlenen çiftlerin sayısı 487.270 iken 2021 yılında yaklaşık %15 artarak 561.710 olmuştur. Kaba evlenme hızı binde 6,68 olmuştur. Boşanan çiftlerin sayısı ise 2020 yılında 136.570 iken 2021 yılında yaklaşık %30 artarak 174.085 oldu. Kaba boşanma hızı 2021 yılında binde 2,07 olarak gerçekleşti. Ortalama ilk evlenme yaşı, 2021 yılında yükseliş göstererek erkekler için 28,1, kadınlar için 25,4 olarak kayıtlara geçmiştir. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 2,7 yaş olmuştur. 2021 yılında boşanmaların %33,6'sı evliliğin ilk 5 yılı, %20'si ise evliliğin 6-10 yılı içerisinde gerçekleşti. Tablo 1'de Türkiye'deki 2001-2021 yılları arasındaki evlenme ve boşanma istatistikleri verilmiştir.

Tablo 1. Türkiye 2001-2021 Yılları Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Yıl	Evlenme Sayısı	Kaba Evlenme Hızı (%)	Boşanma Sayısı	Kaba Boşanma Hızı (%)
2001	544.322	8.35	91.994	1.41
2002	510.155	7.73	95.323	1.44
2003	565.468	8.47	92.637	1.39
2004	615.357	9.10	91.022	1.35
2005	641.241	9.37	95.895	1.40
2006	636.121	9.18	93.489	1.35
2007	638.311	9.10	94.219	1.34
2008	641.973	9.04	99.663	1.40
2009	591.742	8.21	114.162	1.58
2010	582.715	7.97	118.568	1.62
2011	592.775	7.99	120.117	1.62
2012	603.751	8.03	123.325	1.64
2013	600.138	7.88	125.305	1.65
2014	599.704	7.77	130.913	1.70
2015	602.982	7.71	131.830	1.69
2016	594.493	7.50	126.164	1.59
2017	569.459	7.09	128.411	1.60
2018	554.389	6.80	143.573	1.75
2019	542.314	6.56	156.587	1.88
2020	488.335	5.80	136.570	1.62
2021	561.710	6.68	174.085	2.07

(Kaynak. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2021)

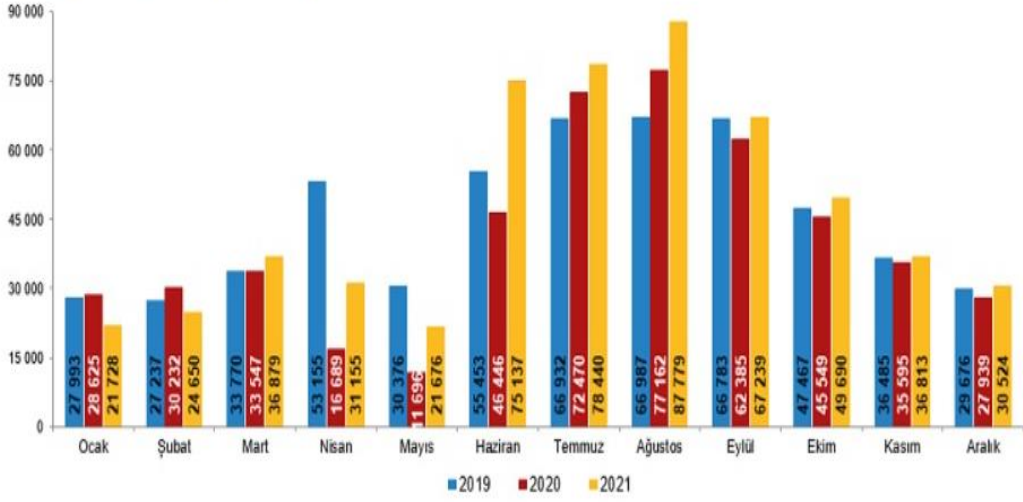
Araştırmanın gerçekleştirildiği Ordu ilindeki 2001-2020 yılları arasındaki evlenme ve boşanma istatistikleri bilgileri ise Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ordu İli Yıllara Göre Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Yıl	Evlenme Sayısı	Kaba Evlenme Hızı(‰)	Boşanma Sayısı	Kaba Boşanma Hızı(‰)
2001	7129	10.08	667	0.94
2002	5890	8.31	778	1.10
2003	6295	8.87	759	1.07
2004	6305	8.87	759	1.07
2005	7118	9.99	709	1.00
2006	7126	9.98	673	0.94
2007	6724	9.41	655	0.92
2008	6128	8.54	654	0.91
2009	5547	7.69	736	1.02
2010	5211	7.22	701	0.97
2011	5142	7.17	781	1.09
2012	5109	7.02	860	1.18
2013	5014	6.81	847	1.15
2014	5035	6.92	818	1.12
2015	5118	7.04	889	1.22
2016	4814	6.51	832	1.12
2017	4841	6.49	839	1.12
2018	4615	6.10	968	1.28
2019	4546	5.96	1035	1.36
2020	3991	5.27	998	1.32

(Kaynak. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2021)

Aylara göre evlenme sayısı, 2019-2021

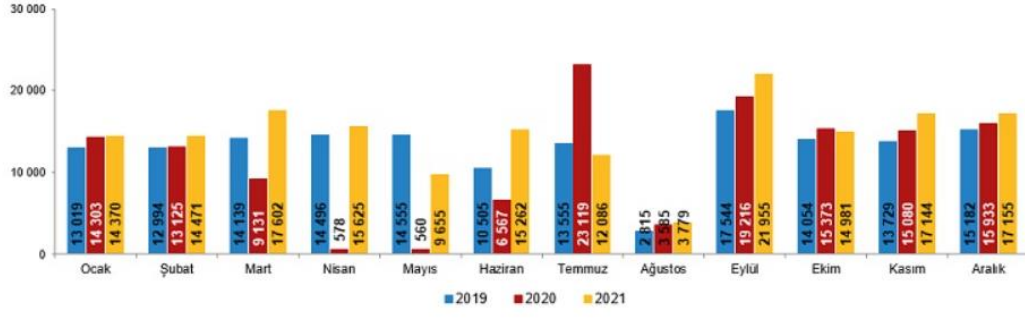
Görsel 1. Aylara Göre Evlenme Sayısı

(TÜİK, 2021)

Aylara göre boşanma sayılarında pandemi dolayısıyla önemli farklılıklar görülmüştür. Görsel 1’de gösterilen evlenme sayıları aylara göre incelendiğinde, 2020 yılının Nisan ve Mayıs aylarında 2019 yılının aynı dönemine göre önemli oranda azalma görülmüştür. Evlenme sayısı 2019 yılının Nisan ayında 53.155 iken pandeminin etkisi ile %68,7 azalarak 2020 yılının aynı ayında 16.657 olmuş, 2021 yılında ise yeniden artış göstererek 21.676 olmuştur. Evlenme sayısı 2019 yılı Mayıs ayında 30.376 iken %61,6 azalarak 2020 yılının aynı ayında hem pandemi hem de ramazan ayının etkisiyle 11.666, 2021 yılında ise 21.676 olmuştur.

Evlenme sayısında 2021 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında 2019 ve 2020 yılının aynı dönemine göre artış yaşandı. Evlenme sayısı 2019 yılı Temmuz ayında 66.932 iken %8,2 artarak 2020 yılının aynı ayında 72.402, 2021 yılında 78.440 oldu. Evlenme sayısı 2019 yılı Ağustos ayında 66.987 iken %15,1 artarak 2020 yılının aynı ayında 77.162, 2021 yılında de ise biraz daha artış göstererek 87.779 olmuştur. 2020 yılındaki artışa sebep olarak pandemi sebebi ile yaşanan kısıtlamalardan dolayı 2020 yılının Nisan ve Mayıs aylarında evlenemeyen çiftlerin düğünlerini veya nikahlarını yaz aylarına ertelemiş olması; 2021 yılındaki artışa ise pandemi nedeni ile kısıtlamaların bir önceki yıla göre daha az olması gösterilebilir.

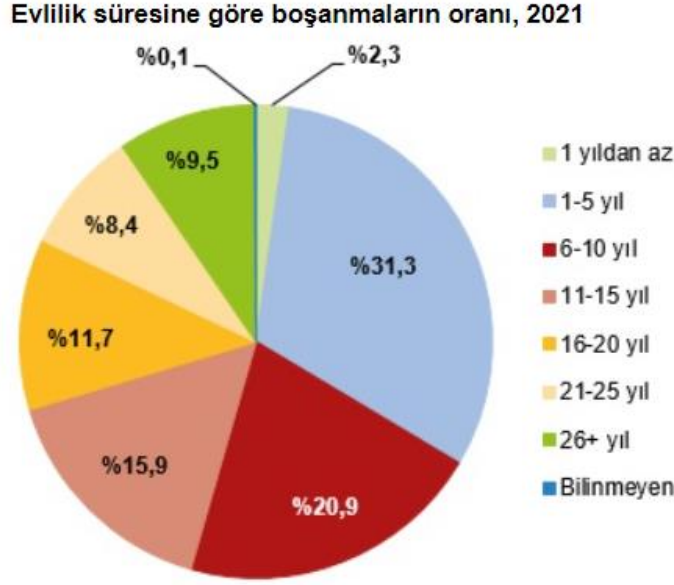
Aylara göre boşanma sayısı, 2019-2021

Görsel 2. Aylara Göre Boşanma Sayısı (TÜİK, 2021)

Görsel 2’de gösterilen boşanma sayıları aylara göre incelendiğinde 2020 yılının Nisan ve Mayıs aylarında Covid-19 salgını sebebi ile önemli bir azalma olmuştur. Boşanma sayısı 2019 yılı Nisan ayı içerisinde 14.496 iken %96,1 azalarak 2020 yılının aynı ayında 562, 2021 yılında ise 15.625 olurken, 2019 yılı Mayıs ayında 14.555 iken %96,2 azalarak 2020 yılının aynı ayında 548, 2021 mayıs ayında ise 9.665 olmuştur. Bu duruma etken olarak pandemi sebebi ile bu 2020 yılının nisan ve mayıs aylarında yargı faaliyetlerine ara verilmesi gösterilebilir. 2020 yılının Temmuz ayındaki boşanma sayısına bakıldığında ise bir önceki yıla göre ciddi bir artış görülmüştür. Boşanma sayısı 2019 yılı Temmuz ayında 13.555 iken %69,9 artarak 2020 yılının aynı ayında 23.25, 2021 yılında ise normal seviyelere dönerek 12.86 oldu.

Diğer taraftan, Ağustos ayı adli tatil olması sebebi ile boşanma sayısının tüm yılların ağustos aylarında azaldığı görülmektedir.

Görsel 3. Evlilik Süresine Göre Boşanma Oranları
(TÜİK, 2021)

Türkiye’de 2021 yılı içerisinde boşanma sayılarının evlilik süresine göre dağılımının belirtildiği Görsel 3 incelendiğinde boşanmaların %33,6’sı evliliğin ilk 5 yılı; %20,9’unun ise evliliğin 6-10 yılı içerisinde gerçekleştiği görülmüştür.

2021 yılı içerisinde boşanma olaylarından 165 bin 937 çocuk etkilenmiştir. TÜİK verilerine göre 2021 yılı içerisinde 174.85 çift boşanmış, 165.937 çocuk velayete altına alınmıştır. Boşanma davaları sonucunda müşterek çocukların velayetlerinin daha çok anneye verildiği görülmüştür. Müşterek çocukların velayetinin %76,1’i anneye, %23,9’u babaya verilmiştir.

2.2.4. Boşanmaların Artış Gösterme Sebepleri

1930 yılından 1989 yılına kadar ülkemizin nüfusu 4 kat artarken boşanan çiftlerin sayısı 12 kat artış göstermiştir. Bu bilgiden anlaşılacağı üzere boşanma oranları her geçen zaman daha da artış göstermektedir. Yaşanan bu artışın önüne geçebilmek için yasal olarak boşanmayı zorlaştırmaktan ziyade ailenin, çiftlerin birbirlerine olan bağlılıklarını artırıcı, onları bir arada tutacak olan önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu önlemler alınırken aynı zamanda devlet tarafından da bu yönde bir sosyal politika geliştirilmesi önem arz etmektedir (Akıcı, 2012).

Ülkemizde son yirmi yıla kadar üzerinde durulmayan boşanmaların zaman içerisinde toplumsal bir sorun haline gelmesi ile birlikte üzerinde daha fazla

durulmaya başlandığını görebiliyoruz. Boşanmalarda yaşanan bu artışları tek bir nedene dayanarak açıklamak mümkün değildir. Kayma-Güneş (2007) tarafından yapılan araştırmada, çiftleri boşanmaya iten sebepler arasında iletişim problemleri, aile içi şiddet, eşler arasındaki güven sorunları ve aldatma, eşin ailesi ile yaşanan çatışmalar, cinsel problemler, madde ve kumar bağımlılığı, maddi problemler olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Kadınların genel olarak kocası tarafından fiziksel şiddete maruz kalmasını, erkeklerin ise eşleri ile aralarındaki iletişim sorunlarını boşanma nedeni olarak ifade ettiği görülmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşanan toplumsal ve kültürel değişimlerin aile kurumuna yansması ve etki etmesi boşanmaların artmasına bir etken olarak gösterilebilir. Kırsal kesimlerde yaşayan insanların zamanla kentlere göç etmesi ile birlikte kentleşme hızı artmış ve buna bağlı olarak da boşanmalar da artış göstermiştir. Kırsal bölgelerdeki boşanma oranları kentlere göre daha azdır. Bu duruma kırsal yerleşim bölgelerinde yaşayan kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması, kentleşme ile birlikte kadınların hak ve özgürlüklerinin de gelişmesi etken olarak gösterilebilir. Kentlerde yaşayan kadınların sosyal hayata daha aktif bir şekilde katılım göstermesi ile birlikte ailelerin yaşam seviyelerinde artışlar yaşanmış ancak aile içerisinde rol çatışmaları ortaya çıkmıştır. Bunun neticesinde de kentsel bölgelerde boşanmalar artış göstermiştir. Yapılan araştırmalarda ebeveynleri boşanmış gençlerinde boşanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Evlilik birlikteliklerinde sorunlar yaşayan gençlerin sorunları çözebilmek adına adım atmaktan ziyade ebeveynlerinin gittiği yolu yani boşanmayı bir seçenek olarak görmektedirler. İnsanların hayatlarında sık sık şehir veya ortam değiştirmeleri, farklı ve çok sayıda insanlar ile tanışmaları gelişigüzel ve farklı din, ırk, toplumsal sınıflar arasındaki evlilikleri artırmıştır. Bu şekilde yapılan evliliklerde çiftlerinde ortak yanlarının çok az olması sebebi ile ciddi sorunlar yaşanabilekte ve ayrılıklar kaçınılmaz bir duruma gelmektedir. Özellikle kısa süreli tanışma ve birliktelikler sonucunda, genellikle ailenin, akrabaların ve veya yakınlarının onayı alınmadan gerçekleştirilen evliliklerde ciddi problemler yaşanabilmekte, evlilik birliği içerisinde mutlu olabilme şansı azalmakta ve bu durumda boşanmalara sebep olabilmektedir (Yörükoglu, 1994).

2.2.5. Boşanmanın Yetişkinler Üzerindeki Etkileri

İnsan hayatının bir parçası olan büyük umut ve hayaller ile kurulan evliliğin ve aile sisteminin yıkılması anlamına gelen boşanmayı bazı bireyler mutsuz evlilikten kaçış veya kurtuluş olarak görmektedirler ancak bazen boşanma gerçekleşse dahi eşler arasındaki sorunlar bitmeyebilir. Yasal ayrılıktan sonra nafaka, tazminat, müşterek çocukların velayetleri, kişisel ilişki günlerinin tesisi gibi konularda anlaşmazlıkların ve sorunların devam ettiğini görebilmekteyiz.

Hem boşanma sürecindeki bireylerin hem de varsa çocuklarının bu süreçten maddi ve manevi olarak yıpranmalarının önüne geçebilmek ve azaltabilmek adına verilen aile ve boşanma danışmanlığı bu süreçte önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde de boşanma sürecindeki bireylere yönelik devlet tarafından aile ve boşanma danışmanlığı hizmetleri verilmeye başlanmış olup bu hizmet ile bireyleri boşanmaya iten sebepler araştırılarak bu sorunlara çözüm yolları üretebilmeleri konusunda veya boşanma sürecinin sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi, varsa eğer çocuklara yönelik sürecin olumsuz etkilerini azaltabilmeleri adına eşlere yardımcı olmak amaçlanmıştır.

2.3. EMPATİ KAVRAMI

Eski Yunan dilinde “*empathia*” (*karşıdakinin içini hissetme*) kelimesinden günümüze kadar geldiği bilinen empati kavramını ilk defa 1897 yılında Alman psikolog Theodor Lipps kullanmış ve empatiyi kişinin kendisini karşıdaki nesneye yansıtıp o nesneyi içine alıp özümseyerek anlaması olarak tanımlamıştır (Wise, 1986). İlk olarak Theodor Lipps’in kullandığı empati kavramı zaman içerisinde birçok araştırmacı tarafından farklı açılardan incelenmiş olup birçok farklı tanımlar yapılmıştır (Pişkin, 1989).

Empati denildiğinde akıllara öncelikle Carl Rogers’ın empati kavramını açıklama ve ele alma şekli gelmektedir (Dökmen, 1987). Empati, bireyin herhangi bir duruma ilişkin, iletişim halinde olduğu kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak algılayabilmesini, onun hissettiklerini kendisinde hissettiğini karşıdakine iletmesi sürecidir (Rogers, 1983).

Rogers’ın bu tanımı 3 unsurdan oluşmaktadır (Dökmen, 1987):

1. Empati kurabilmek için kişinin iletişim halinde olduğu bireyin yerine kendisini koyarak olayları sanki onun bakış açısıyla görmesi ve onun gibi hissetmesi gerekmektedir.
2. Empati kurabilmek karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini eksiksiz ve doğru olarak anlayabilmekten geçmektedir.
3. Kişinin yaşadığı empatik süreci karşısındaki kişiyle paylaşarak ona duygularını anladığını ve hissettiklerini hissettiğini sözel veya başka bir yol ile karşısındakine iletebilmektir.

Pala'ya (2008) göre empati, iletişim sırasında kişiyi kendisini iletişim içerisinde olduğu kişinin yerine koyarak olaylara karşısındakinin bakış açısı ile bakıp, duyarlı bir yaklaşım içerisinde bulunarak o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlayabilmesidir. Evliçoğlu (2006) ise empatiyi, bireyin karşısındaki kişiyi daha iyi anlayabilmek amacı ile onun gibi düşünerek olayları onun bakış açısı ile inceleyebilme ve yorumlayabilme durumu olarak açıklar. Empati karşısındaki bireyin hissettiği duygulara yakın duygular hissetme durumudur. (Snow, 2000)

Bu tanımlamalardan yola çıkarak empatiyi, sosyal hayatta iletişim halinde bulunan kişilerin duygularını ve düşüncelerini yine onların bakış açısı ile düşünüp hissederek anlamlandırılması, onların fenomenolojik dünyasına odaklanılması ve karşısındakinin içsel olarak anlaşıldığının hissettirilmesi olarak tanımlayabiliriz.

2.3.1. Empati Kavramının Sınıflandırılması

Empati kavramını “onlar basamağı”, “ben basamağı” ve “sen basamağı” olarak sistematik bir biçim sınıflandıran Dökmen(1988) bu sınıflandırmada duyguları ve düşünceleri anlamaya çalışan ifadelerle yer vermiştir.

- *Onlar Basamağı*: Bu aşamada birey iletişim kurduğu kişinin söylemlerine, duygu ve düşüncelerine odaklanmak yerine daha çok toplumun bakış açısı ile yorumlama yaparak toplum bu konuda ne düşünür, insanlar nasıl tepki verir gibi sorulara cevap arar. Bu düzeyde birey için önemli olan toplumun konu hakkında ne düşündüğüdür. (Dökmen, 1988)

- *Ben Basamağı*: Empatik tepki veren kişi karşısındaki kişiyi anlamak ve kendisini onun yerine koymak yerine daha benmerkezci davranarak kendi duygu ve düşüncelerine dayanarak yorum yapar. Genellikle konu ile alakalı kendi

deneyimlerini, yaşantılarını paylaşır, karşısındakini eleştirir, ona akıl verir. (Dökmen, 1988).

- *Sen Basamağı*: Bu basamakta bir empatik davranış sergileyen birey kendisini iletişim kurduğu kişinin yerine koyarak olaylara onun penceresinden bakmaya çalışır, duygularını ve düşüncelerini anlamaya çalışır. Bu basamakta problemini paylaşan kişi kendisini değerli ve anlaşılabilir hissederek (Dökmen, 1988). Sen basamağında verilen empatik tepki başarılı ve doğru olan tepki düzeyidir.

Dökmen (2014) bu üç basamağı içinde bulunduran alt basamak oluşturmuştur. Bu basamakların dizilişlerini teyit etmek ve netleştirmek amacıyla basamakları sıralarını değiştirerek klinik psikolog ve psikiyatristlerden oluşturduğu uzman bir ekibe teslim etmiş ve bu grubun söylemleri ile “sıralama yargılarıyla” ölçeklendirmiştir. Özetle bu basamaklar en az etkili olandan en çok etkili olana doğru aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

Senin problemlerin hakkında diğer insanlar nasıl hisseder: Bu basamakta birey karşısındakinin duygu ve düşüncelerine odaklanmak yerine toplumun değerlerine ve üçüncü şahısların ne düşüneceğine odaklanır. Genel olarak atasözleri veya felsefik ifadeler ile öğütler verir.

Eleştiri: Kendi fikirlerine dayanarak problemini paylaşan kişiyi eleştirir.

Akıl verme: Problemini anlatan kişinin duygu ve düşüncelerini önemsemeden yalnızca akıl vermekle yetinir.

Teşhis-Tanı Koyma: Karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini, ne hissettiğini önemsemeden örneğin “sen depresyondasın” örneğinde olduğu gibi tanı koyar.

Aynı durum bende de var: Probleminden bahseden kişiyi dinlemeyi bırakarak benzer veya aynı problemleri daha önce kendisinin de yaşadığından bahseder.

Benim hissettiklerim: Karşısındaki bireyin anlattıklarının kendisinde oluşturduğu duyguları sözel veya bedensel tepkiler ile yansıtır. Örneğin: ‘Anlattığım olaylar beni derinden etkiledi.’

Destekleme: Probleminden bahseden kişi ile olan iletişime zarar vermeyerek onun anlaşıldığını ve desteklendiğini hissettirmek.

Probleme odaklanma: Anlatılan problem hakkında düşünür, değerlendirmeler yapar, problemi derinlemesine anlamak adına özellikle açık uçlu sorular sorularak sorunun kaynağına ulaşılmaya çalışılır.

Tekrar Etme: Anlaşılmayan noktaları anlamak, karşılıklı iletişimin devamını sağlayabilmek için kişinin kullandığı bazı kelime ve cümleler ile içerik ve duygu yansımaları yapmaya çalışılır.

Yoğun olarak duyguları anlama; Empatik tepki gösteren kişi karşısındaki kişinin duygularını, düşüncelerini, yaşantıları sonucundaki hislerini anlamaya çalışarak tüm bu süreci doğru ve eksiksiz bir biçimde iletişim halinde olduğu kişiye aktarabilmelidir. (Dökmen, 2014).

2.3.2. Empatik Eğilim

Empati kavramını empatik eğilim ve empatik beceri olmak üzere iki yönü ile inceleyen Dökmen'e (2013) göre empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturur ve aynı zamanda kişinin günlük yaşamındaki empati kurabilme potansiyelini gösterir. Bireylerin gündelik yaşamlarındaki ilişkilerinde, yaşantılarında verdikleri empatik tepki düzeyleri onların empatik eğilimlerini yansıtmaktadır.

İnsan ilişkilerinde bir birey ile iletişimi başlatma, sürdürülebilir, iletişim halinde olunan bireyin duygularını, hislerini anlayabilme, onun gibi düşünebilme, farklı düşünceler saygı duyabilme becerisi empatik eğilim ile alakalıdır (Akkoyun, 1987).Empatik eğilimi sosyal duyarlılık kavramı ile açıklayan Rogers (1983) ise, bu iki kavramın iç içe olduğunu, herkesin sosyal duyarlılık becerisinin birbirinden farklı olduğunu açıklamıştır.

Gündelik hayatta insan ilişkilerinde empati kurabilmenin önemini herkes bilmektedir. Empatik eğilimin nasıl oluşacağına yönelik iki farklı bakış açısı oluşmuştur. Birincisi bireylerin eğitim ile empatik beceri kazanabildiklerini; ikincisi ise insanların doğuştan bu beceriye sahip oldukları görüşüdür (Mert, 2017).

Empati becerisinin eğitim ile sağlanabileceği görüşüne sahip olan Rogers (1975), empatik eğilime sahip olan bireyleri aynı zamanda sosyal duyarlılığa sahip bireyler olarak görmüş ve sosyal duyarlılığın her insanda bulunmayan ancak bu özelliğin eğitim yolu ile geliştirilebileceğini belirtmiştir. Empatinin doğuştan gelen değil öğrenilerek kazanılan bir beceri olduğunu, empatik eğilimin empati

becerisi yüksek bireylerden daha kolay bir şekilde öğrenilceğini belirtmiştir (Akkoyun, 1982).

Bir farklı bakış açısına göre de empati becerisi eğitim ile değil, doğuştan kazanılan bir beceridir. Bu bakış açısına sahip kişiler için empatik eğilim eğitim ile kazanılmayan karakteristik bir kişilik özelliğidir. Truax ve ark. (1967) ve Stoffer (1968), doğuştan yardımsever bir kişilik özelliğine sahip kişinin hiçbir eğitim almadan da empatik eğilime sahip birey olabileceğini ifade etmişlerdir (Akt., Yıldırım, 1992).

2.3.3. Empati İle İlgili Kuramlar

2.3.3.1. Çıkarsama (Inference) Kuramı

Bu kuram empatiyi açıklarken bireylerin vermiş olduğu fiziki ifadeleri, tepkileri ele alır. İnsanların bedensel tepkilerinin, fiziki duruşlarının içsel yaşantılarındaki fikirlerinden ve duygularından etkilendiğini savunan çıkarsama kuramı fiziki tepkilerin bireylerin duygu ve düşünce dünyasının bir yansıması olduğunu ifade eder (Ünal, 1972).

2.3.3.2. Rol Oynama Kuramı

H. Mead'in ele aldığı rol oynama kuramı, insanların iletişim halinde oldukları kişileri taklit etmek, kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun düşünce dünyasını anlayabilmek ve nasıl davranışlar geliştireceğine ilişkin bir bekleme geliştirme imkanı olduğunu ifade eder. Kısaca rol oynamanın empatik davranabilmeye nasıl imkan sağladığını belirtir (Ünal, 1972).

Empatik kurma sürecinde çıkarsama eğer yetersiz kalırsa rol oynamaya geçiş yapılır, bu da yetersiz kalırsa gerçeğin bozulması durumu ile karşı karşıya kalınır (Berlo, 1960; Akt., Ünal, 1972).

2.3.3.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati

Yetişkin insanlar iletişim halindeyken karşısındaki kişinin fiziksel tepkilerine göre hareket edebilir ancak çocukların böyle bir yeteneği mevcut olmasa bile bakıcısının tepkilerine göre etkileşimde bulunabilir. Örnek olarak çocuğu emzirirken annenin korkması yada çocuktan hoşlanmaması bebek tarafından hissedilebilen bir durumdur (Ünal, 1972).

2.3.4. Empati İle İlgili Araştırmalar

Blackmon (2000) ise evlilikte empati ve empatinin mutlulukları ve depresyon seviyeleri üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında empatinin evlilikteki mutluluğa olumlu yönde etki ettiği, empatinin olmadığı evliliklerde ise kişelerde depresyonun görüldüğü sonuçlarına ulaşmıştır.

Tutarel ve Kışlak (2002), 75'i erkek 75'i kadın olmak üzere 150 kişilik bir örnekleme yapmış olduğu 'Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi' adlı araştırmasında empatinin evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olduğunu saptamıştır. Bununla birlikte empatinin eşler arasındaki ilişkinin niteliği arasında bir bağlantının bulunduğunu ancak empati puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgularını elde etmişlerdir.

Webster (2002), tarafından gerçekteştirilen ve 362 bireyin katılım sağladığı ebeveyn-çocuk bağlılığı ve empati ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına göre anneye bağlılık, bilişsel ve duyuşsal empati arasında anlamlı ilişki olduğu sonucunun elde edildiği görülmüştür.

Strayer ve Roberts (2004), tarafından gerçekteştirilen bilimsel çalışmanın sonuçlarına göre çocuuğa ait duygusal faktörlerin, ebeveyne ait olan empati düzeyi ile anlamlı bir ilişkinin bulunduğu, çocuuğun yaşının ve ailenin çocuk yetiştirme stilinin empati seviyesini önemli derecede açıklayan bir değişken olduğu saptanmıştır.

Davis, (2005) 'Empati Nedir, Empati Öğretilbilir Mi?' isimli makalesinde empatinin öğrenilip öğrenilemeyeceğini kuramsal yaklaşımlar ışığında tartıştışmış ve empati kurma yeteneğinin öğretilmeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

Yıldırım'ın (2005) 'Kişilerin Empatik Eğilimleri İle Boşanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' konulu 120 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapılan araştırmada evlilik birliği devam eden bireylerin empatik eğilim düzeylerinin boşanan bireylere göre daha yüksek olduğu, kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerinkine göre daha yüksek olduğu, evlilikleri devam eden erkeklerin empati düzeylerinin boşanmış erkeklerden, evlilikleri devam eden kadınların empati düzeylerinin boşanmış kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

D'Ambrosio vd. (2009) tarafından yapılan, öğrencilerin bilişsel ve duygusal empati düzeylerinin ölçülmesinin amaçladığı ve 446 katılımcının dahil edildiği araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerin empati seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca aynı çalışmada duygusal ve bilişsel empati arasında pozitif yönlü bir korelasyon tespit edilmiştir.

Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yapılan 'Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması' konulu 360 kişilik bir örneklem üzerinden gerçekleştirilen bilimsel çalışmada empatik eğilim, çatışma çözme stillerinden olumlu ve geri çekilmenin evli kişilerin evlilik uyumunun anlamlı yordayıcıları olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anlaşmalı ve çekişmeli boşanma sürecindeki kişilerin empatik eğilimlerinin incelendiği Mert'in (2017) araştırmasına 50 erkek 50 kadın olmak üzere 100 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre boşanma türüne göre (anlaşmalı-çekişmeli boşanma) bireylerin empatik eğilimlerinde farklılık tespit edilmemiş, olup boşanma sürecindeki kadınların empatik eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Boşanma süreci devam etmekte olan 98'i kadın 67'si erkek olan 165 kişilik örneklem üzerinden gerçekleştirdiği, bilişsel esneklik ve empati kavramlarını ele aldığı çalışmada Oral (2019) gerçekleştirdiği analiz sonucunda empatik eğilim düzeyi ile bilişsel esneklik düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptamıştır. Ayrıca empatik eğilim düzeyi ile cinsiyet, çalışma durumu, boşanma kararı veren tarafın kim olduğu konuları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Temizyürek (2019) tarafından yapılan çalışmaya bakıldığında kız öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha yüksek olduğu; rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin sosyal bilgiler ve matematik öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere göre empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğu ancak üniversite öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.4. ÇATIŞMA KAVRAMI

Yaşamı boyunca çevresindeki diğer insanlar ile iletişim ve etkileşim içerisinde bulunan insanların genel olarak iyi ilişkiler kurmaya çalışsa da zaman zaman iletişim halinde olduğu kişilerle anlaşmazlıklar yaşamaları gayet tabiidir. Çatışma olarak adlandırabileceğimiz bu kavramı zaman içerisinde birçok araştırmacı veya bilim insanı ele almış ve farklı tanımlamalar yapmıştır.

TDK çatışmayı, bireylerin istek ve düşüncelerinin farklı olmasından kaynaklanan zıtlık durumu olarak tanımlamıştır. Arslan (2005) çatışma kavramını, amaçları, istekleri veya çıkarları uyuşmayan birden çok kişinin yaşadığı uyuşmazlık durumu olarak açıklamıştır. Deutsch (1973) ise herhangi bir davranışın veya fikrin farklı bir davranış veya fikirle zıtlaştığı veya davranış ve düşüncenin önüne geçtiği, engel olduğunda ortaya çıkan anlaşmazlık olarak tanımlamıştır (Akt., Arslan, 2005).

Sosyal bir varlık olan, yaşamının her anında çevresi ile iletişim halinde bulunan insanın çatışma yaşamaları doğaldır. Önemli olan çatışma yaşamamak değil, çatışmayı sağlıklı bir şekilde yürütebilmek ve çatışmanın sonucunda olumlu kazanımlar elde edebilmektir. Kutlu'ya (2016) göre insanların yaşamakta olduğu çatışma durumlarının olumlu bir şekilde çözüme kavuşturulabilmesi için çatışmanın tanımı, doğası, çatışma sebepleri, çatışma esnasında taraflarca verilen tepkilerin ne olduğu ve çatışma çözme yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olunması ciddi önem teşkil etmektedir.

Çatışmanın kişilerarası ilişkiler için ciddi düzeyde tehdit oluşturan ve kaçınılması gereken bir durum olduğu yönelik inanışlar vardır (Bahadır, 2006). Bu inanışların aksine ilişkilerde samimiyetin ve içtenliğin sağlanabilmesi için çatışmanın varlığının önemli ve işlevsel olduğunu savunan görüşler de mevcuttur (Gottman, 1993). Çatışma, sağlıklı bir şekilde yönetildiğinde çiftler açısından paylaşılan birlikteliğin gelişmesinde önemli bir role sahiptir (Acitelli, Douvan ve Veroff, 1993). Reese-Weber ve Bartle-Haring'e (1998) göre ilişkilerin uzun süre devam etmesi, çiftlerin çatışma çözme becerilerinin bir göstergesidir. Ortaya çıkan çatışmaların nasıl çözüldüğü, nasıl yönetildiği, ilişkinin çatışma epizodlarından nasıl etkilendiğini belirler (Akt., Kara, 2013).

Eşlerin çok mutlu olduğu evliliklerde bile eşlerin birçok karmaşık ve yoğun problem duruları ile karşılaşabileceğini ve bu durumlarda eşlerin birbirinden uzaklaşarak çatışma durumu içerisinde boğulabileceğini ifade eden Gottman (2014), tüm evlilik çatışmalarını çözülebilir çatışmalar ve kalıcı çatışmalar olarak ikiye ayırır. Mutlu çiftler üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre evlilik birliğindeki çatışmaların %69'u kalıcı çatışmalardır. Bu araştırma sonucuna göre çiftlerin kalıcı çatışmaları olsa dahi evliliklerinde mutlu oldukları, yaşanan çatışmalara çözüm yolları üretebildikleri için bunalmadıkları sonuçları elde edilmiştir(Gottman, 2014). Anlaşılacağı üzere ilişkilerde asıl önemli nokta çatışma yokluğundan ziyade var olan çatışmaları sağlıklı bir şekilde yöneterek çözüm yolları üreterek uzlaşmayı sağlamaktır. Çatışma sonunda elde edilecek uzlaşmalar sonucunda eşlerin birbirlerine olan duygusal bağlılıkları artışı gösterecektir.

2.4.1. Çatışma Kaynakları

Çatışmanın olumlu ve sağlıklı yöntemler ile sonuçlandırılabilmesi için çatışmanın nedeninin bilinmesi önemlidir.

İletişim halinde olan kişilerin birbirlerinin düşünce ve davranışlarını nasıl algıladıkları çatışmanın belirleyici nedenleri arasında sayılabilir(Gedikli ve Balcı, 2005). Şahin ve arkadaşları(2006) ise çatışmaların temel nedenini bireyler arası farklılıklar olarak görmektedir.İletişim esnasında karşılıklı farklı davranışlar, yanlış algılama veya yanlış anlaşılmalarda kişiler arasında çatışmalara neden oluşturabilmektedir (Türnüklü, 2006).

Crawford ve Bodine (1996) ilişkilerde yaşanan çatışmaların nedenlerini temel psikolojik ihtiyaçlar, sınırlı kaynaklar ve farklı değerler olmak üzere 3 ana etmene ayırmıştır. Çatışmaların ilk kaynağı olan temel psikolojik ihtiyaçlar, Glasser'e (1984) göre 4 temel gruba ayrılmaktadır. Bunlar; ait olma,güç, özgürlük ve eğlence ihtiyacıdır.

Çatışmaların ikinci kaynağı ise sınırlı kaynakların varlığıdır. Bu sınırlı kaynaklara para, zaman, mal gibi örnekler verilebilir. Sınırlı kaynaklardan dolayı ortaya çıkan çatışmaların temelinde doyurulmamış temel ihtiyaçların bulunabileceğinden sınırlı kaynaklardan kaynaklanan çatışmalar temel ihtiyaçlar ile

birlikte değerlendirilmezse çatışmaların çözüm noktasında sorunlar yaşanabilir (Yürek, 2018).

Crawford ve Bodine'e (1996) göre çatışmanın üçüncü kaynağı ise taraflar arasındaki farklı değerlerin varlığıdır. Bu değerleri kişilerin öncelikleri, inançları ve ilkeleri oluşturmaktadır. Kuramcıların görüşlerine göre bu üç kaynak içerisinde çatışmaların en zor çözüleceği problem değerlerin farklı olmasından kaynaklanan çatışmalardır.

2.4.2. Çatışma Çözme Stilleri

İnsan ilişkilerinde önemli olan çatışma yaşamamak değil, yaşanan çatışmaları sağlıklı bir şekilde çözüme ulaştırabilmektir. Kişiler arasında yaşanan uyuşmazlık veya anlaşmazlık durumlarının sona erdirilmesi olarak tanımlayabileceğimiz çatışma çözme sürecinde bireylerin ortaya koymuş olduğu ve çatışma durumuna verdiği tepki örüntüleri çatışma çözme stili olarak adlandırılabilir (Bahadır, 2006).

Çatışma çözme ile ilgili öne sürülen görüşlere bakıldığında ikili ve beşli modeller arasında sınıflandırıldıkları görülmektedir. İlk olarak Deutsch (1949) çatışma çözümüne yönelik ikili işbirliği-rekabet modelini ortaya koymuştur. Bu modele göre işbirlikçi bir çatışma çözme stratejisi rekabetçi stratejiye göre daha ve aynı zamanda daha işlevsel sonuçlar ortaya koyacaktır (Akt., Rahim, 2011)

Çatışma çözme stillerini beşli model olarak ele alan Blake ve Mouton'a (1964) göre 5 farklı çatışma çözme stili vardır. Bunlar; zorlama, geri çekilme, yumuşatma, uzlaşma ve problem çözmedir. 1976 yılında ise Thomas tarafından çatışma çözme stilleri dayatma ve dayanışma olmak üzere 2 boyutta ele alınmıştır. Bu boyutlara bakılarak 5 ana çatışma çözme davranışı ortaya koyulmuştur. Bunlar işbirliği yapma, kaçınma, uyma, zorlama ve uzlaşmadır. İş birlikçi yaklaşıma göre bireyler kendi istekleri ve menfaatlerinin bir kısmından ödün vermenin yanı sıra karşısındaki kişinin de aynı şekilde isteklerinden ödün vermesini sağlayarak yeni bir çözüm yolu bulmak esastır. İş birlikçi yaklaşımda her iki tarafında istekleri belli düzeyde karşılanmaktadır. Kaçınma davranışında kişi çatışma durumundan kaçınarak ne kendi isteklerini ne de çatışma yaşadığı kişinin isteklerini karşılamaktadır. Bu durumda mevcut çatışma durumunun çözüme ulaşmaması ihtimali yüksektir. Uyma davranışında ise birey karşısındakini

onaylanmasa bile kendi isteklerinden vazgeçerek karşı tarafın isteklerini kabul eder. Kendi isteğini yerine getirme arzusu yüksek olmasının yanında karşısındaki bireyin isteklerini karşılama arzusu düşük olan olan kişiler zorlama davranışı ile kendi görüş ve düşüncelerini, isteklerini çatışma halinde bulunduğu kişiye kabul ettirmeye çalışır. Zorlama davranışı içerisinde bulunan bireyler empatik beceriden yoksun, dayanışma içerisinde bulunmayan, kendi fikirlerini doğruluğunu kabul eden, karşısındakinin isteklerini reddeden bir tutum içerisinde. Uzlaşmada ise kişi kendi istekleri ve karşısındaki bireyin istekleri arasında orta yol bulmayı amaçlar. Bu durumda karşılıklı olarak her iki taraf da belli fedakarlıklar yaparlar. Bu 5 çatışma çözme stili içerisinde işbirliği ve uzlaşma durumlarında bireyler karşılıklı olarak doyum sağlamak ve çatışma sonucunda olumlu duygular kazanırlar. Lovelace, Shapiro ve Weingart'a (2001) göre, çatışma esnasında işbirlikçi stratejiyi kullanmak yenilikçilik ile bağlantılıdır ve bu stratejiyi benimseyen bireyler çatışmanın olumsuz sonuçlarından daha az düzeyde etkilenmektedir. Diğer stillerde ise çatışmalar çözüme ulaştırılmazken çatışma yaşayan bireylerde olumsuz duygular meydana gelebilmektedir.

Çatışma durumlarında kişilerin hayvan simgelerinden oluşan 5 farklı çözüm stilinden birini kullanabileceklerini açıklamıştır. Bu stratejilerden hangisinin tercih edileceği ise amacın ve ilişkinin önemi ile alakalıdır. Söz konusu çatışma çözme stratejilerinin isimleri ise şöyledir (Johnson ve Johnson, 1991; Akt: Öğülmüş, 2001, s. 21).

- Baykuş (Yüzleşme)
- Tilki (Uzlaşma)
- Köpek Balığı (Güç Kullanma)
- Kaplumbağa (Geri Çekilme)
- Oyuncak Ayı (Yatıştırma)

1. Baykuş (Yüzleşme):kişilerarası ilişkileri en iyi biçimde sürdürebilmek adına, bir çatışmada her iki tarafında çıkar, ihtiyaç ve amaçlarına ulaşmasını sağlayan işbirliğine dayalı yöntemdir. Çatışmalarda hem kendilerinin hem de karşısındakinin hedeflerine ulaşabileceği bir çözüm yolu ararlar.

2. Tilki (Uzlaşma):baykuş stratejisinde olduğu gibi bu stratejiyi tercih eden bireylerde iş birliğidir. Çatışmanın çözüme ulaşabilmesi için orta noktayı

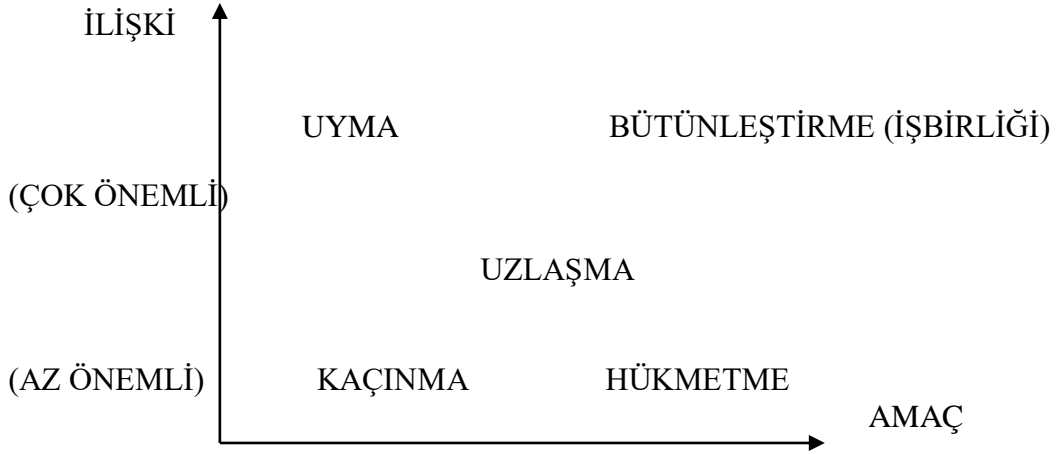

buluşabilmeyi ve her iki tarafın da kendi menfaatlerinden belli ölçüde feragat etmesi gerektiğini savunur.

3. Köpekbalığı (Güç kullanma): bu yöntemde kişi karşısındakini ihtiyaçlarını, amcainve çıkarlarını gözetmeksizin bir saldırı halinde kendi çıkar ve amaçları doğrultusunda bir çözüm üretir.

4. Kaplumbağa (Geri çekilme):köpekbalığı stratejisinin akisen bir çatışma esnasında bireyin kendi ihiyaç, amaç ve çıkarlarından vazgeçtiği bir stratejidir. Çatışma yaşamaktansa fiziksel ya da duygusal olarak geri çekilmenin daha kolay olduğunu düşünen bireylerdir.

5. Oyuncak Ayı (Yatıştırma): mevcut ilişkinikoruyabilmek adına kendi menfaatleri ve amaçlarından feragat etmeyi gerektiren bir stratejidir

Şekil 1. Çatışma Yönetim Stratejileri

(Löfgren ve Malm, 2005)

Yaşanan kişiler arası çatışmaları çözebilmek için kullanılabilir üç farklı yapılandırılmış sorun çözme süreci aşağıda açıklanmıştır:

Müzakere(Negotiation): Çatışma içerisinde olunan kişilerin kimseden yardım almadan karşılıklı iletişim halinde bulunarak yüz yüze geldiği çatışma çözme stilidir.

Arabuluculuk(Mediation): Çatışma yaşayan bireylerin arabulucu olarak adlandırılan tarafsız bir kişinin desteği veya yardımı ile aralarındaki yaşanan çatışmayı sona erdirmeye çalıştıkları bir süreçtir.

Oybirliğiyle karar alma (Consensus Decision making): Anlaşmazlıkları veya uyuşmazlıkları çözmek amacıyla taraf temsilcilerinin destekleyebileceği bir eylem

planı oluşturarak karşılıklı işbirliği halinde grupla çatışmaçözme sürecidir (Crowford ve Bodin, 1994; Akt., Öğülmüş, 2004).

2.4.3. Evlilikte Çatışma Çözme Stilleri

Kişilerarası ilişkilerde olduğu gibi evliliklerde de eşler arasında çatışmalar veya uyuşmazlıklar yaşanması kaçınılmaz aynı zamanda evliliğin bir parçasıdır. Yaşanan çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözüme ulaştırılması evlilik birliğinin devamı ve eşlerin ve çocukların mutluluğu açısından çok önemlidir.

Evliliklerde yaşana çatışma durumlarında eşlerin sergiledikleri çatışma çözme stilleri farklılık gösterebilir. Örneğin kimi eş çatışma ortamından uzaklaşmayı, geri çekilmeyi tercih ederken kimisi de uzlaşma veya işbirliği yoluna gitmeyi tercih edebilir. Bazı eşler partnerinin düşüncelerini önemsemeden sadece kendi menfaatlerini, isteklerini ve amaçlarını göz önünde bulundurarak saldırgan bir tutum içerisine girer; bazı eşler de hem kendisinin hem de eşinin istek ve menfaatlerinde belli ölçüde fedakarlık yapmasını bekleyerek ortak çözüm yolu bulmayı amaçlar.

Vuchunic (1987), çiftlerin aralarındaki çatışmayı sonlandırmak için bazı tekniklere başvurduklarını belirtmiştir:

1. İtaat: Eşlerden birisinin kendis savunduğu görüşü bırakıp partnerinin sözünü dinlediği, eşlerden birisinin diğerinin onaylaması ile sonuçlanan yöntemdir.

2. Uzlaşma: Eşlerin istek ve amaçlarından karşılıklı olarak belli bir düzeyde ödün vererek ortak bir çözüm yolunun belirlenmesidir.

3. Sonraya Bırakma: Karşılıklı olarak fikirlerin açık bir şekilde beyan edilmeden farklı düşüncelerde oldukları kabul edildiği ancak çatışmanın sonucunda kazananın veya kaybedenin olmadığı, çatışmanın sonuca ulaştırılmadan bitirildiği yöntemdir.

4. Geri Çekilme: Çatışma esnasında eşlerden birisinin ortamdaki ayrılması veya sessiz kalması yöntemidir.

Beckman (1979), çatışmanın çözümlenmesi için üç temel ihtiyacın karşılanması gerektiğini savunmuştur. Bunlar:

1. Açık iletişim,

2. Çatışmanın derecesi ve doğasıyla ilgili doğru algılama,
3. Çatışmayı çözüme ulaştırabilmek için yapıcı bir şekilde çaba gösterilmesidir (Akt., Öner, 2013).

Evliliklerde yaşanan çatışmaların çözümlenebilmesi çiftlerin ve eğer var ise çocukların ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır. Bu sebepten dolayı çatışma çözme stratejilerinin bilinmesi ve bu stratejilerden doğru olanın kullanılması gereklidir. Kişilerarası ilişkilerde yaşanan çatışmalarda olduğu gibi evlilik birliğinde yaşanan çatışmalarda da uzlaşma, işbirliği yapma gibi olumlu çatışma çözme stillerinin kullanılması önemlidir. Evliliklerin daha mutlu ilerleyebilmesi adına yaşanan çatışma durumlarında bu sürecin doğru bir şekilde yürütülebilmesi, çatışmaları olumlu ve sağlıklı çözüm stratejileri kullanarak sonuçlandırabilmesi önem arz etmektedir.

Özen (2006) ise yapmış olduğu çalışmada eşlerin çatışma esnasında 4 farklı stratejiyi benimsediklerini belirtmiştir. Bunlar;

1. **Olumlu ÇÇS:** Eşlerin yaşadıkları çatışmalar işlevsel yöntemlerle sonuçlandırmasıdır.
2. **Olumsuz ÇÇS:** Yaşanan çatışma durumlarında olumlu yöntemlerin aksine fiziksel ve sözel şiddet kullanılmasıdır.
3. **Geri Çekilme ÇÇS:** Çiftlerin çatışmayı çözmek yerine çatışma durumunu kabul etmemesi veya çözümü başka bir zamana ertelemesidir.
4. **Boyun Eğme ÇÇS:** Eşlerden birinin diğerinin düşüncelerini kabul edip benimseyerek ona uyum sağlaması, kendi düşüncelerini dile getirmemesidir.

2.4.4. Çatışma Kavramı İle İlgili Araştırmalar

Sternberg ve Sariona (1984), insanların farklı çatışma durumlarındaki ortaya koydukları çatışma çözme stratejilerinin tutarlı olup olmadığını ve bu kullandıkları bu çatışma çözme stillerinin kendi kişilik özelliklerine göre yordanıp yordanmadığını ölçmek amacıyla aynı çatışma alanında kişilerarası, örgütler arası ve uluslararası çatışma durumlarını ele almışlardır. Araştırma sonuçlarına göre kişiler farklı çatışma durumlarında tutarlı bir tutum sergilerken aynı zamanda bu bireylerin çatışma çözme stillerinin kişilik özelliklerini yordadığı görülmüştür.

Kinnier, Katz ve Berry (1991) tarafından gerçekleştirilen, örneklemini 60 çiftin oluşturduğu evliliklerde yaşanan çatışmalarında çatışma çözüm stillerini incelediği araştırmada, evlilik çatışması çözümünün en iyi yordayıcısının yüksek benlik saygısı ve yaşam doyumunun olduğu sonucu bulunmuştur. Benlik saygısı ve yaşam doyumları yüksek seviyede olan evli çiftlerin yaşadıkları çatışma durumlarını çözümü konusunda daha başarılı ve istekli oldukları saptanmıştır. Aynı araştırmanın bir diğer sonucuna göre ise kadınların eşlerine oranla çatışmayı sona erdirici daha işlevsel çözüm yolları buldukları sonucu elde edilmiştir.

Haferkamp (1991) yaptığı araştırmasında çatışma esnasında erkeklerin kaçınmacı çatışma çözme stratejisini kadınlardan daha çok kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Çatışma çözme stillerinin cinsiyet bağlamında ele alındığı çalışmada Goldstein (1999), kadınların erkeklere göre çatışma esnasında kendilerini duygusal olarak daha çok ifade edebildikleri ve kendilerini daha çok açtıkları sonuçlarını bulmuştur.

Tezer (1996), kişilerin eşlerine ve iş yerlerinde birlikte çalıştığı amirlerine karşı sergiledikleri çatışma çözme davranışlarının farklılık gösterip göstermediğini incelediği araştırmasında, kadınların eşlerine rekabetçi çatışma çözme stilini kullandığını; erkeklerin ise amirlerine karşı rekabetçi çatışma çözme davranışını kullandıklarını tespit etmiştir. Yine Tezer ve Demir (2001) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada ise, kadınların hem kadınlar hem de erkekler ile çatışma halindeyken aynı çözüm stilini benimsediği fakat erkeklerin erkekler ile yaşadıkları çatışma durumlarında zorlama davranışlarını, kadınlar ile yaşadıkları çatışmalarda ise kaçınma davranışlarını sergilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Curtis ve Ellison (2002), dini inançları farklı olan eşlerin daha çok çatışma yaşayıp yaşamadığı ve eşler arasındaki inanç farklılıklarının yaşanan çatışmaların konularını etkileyip etkilemediğini araştırmasına 2945 çifti dahil etmiş ve erkeklerin dini inançları ile para, cinsellik ev içerisindeki işleri ve zamanı kullanımı konusunda zıt yönlü bir ilişkinin bulunduğunu; kadınlarda ise durumun bu erkeklerde olduğu gibi olmadığını saptamıştır. Ayrıca yaşanan çatışmaların sıklığı ile inanç farklılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu, karı koca arasındaki teolojik uyumsuzlukların çatışmaların daha sık yaşanmasına sebep

olduğu ve bununla birlikte ev işleri ve ekonomik konularda da çatışmalara neden olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Geçmişten günümüze kadar çatışma çözme davranışlarının zaman içerisinde ve farklı durumlarda tutarlı olup olmadığına yönelik birçok araştırmacı tarafından araştırmalar gerçekleştirilmiştir ancak araştırma sonuçlarına bakıldığında çatışma çöze stratejilerinin tutarlılığı hususunda fikir birliğinin sağlanamadığı görülmüştür (Bahadır, 2006).

Özen'in (2006) eşlerin değer uyumlarının ve eşlerin çatışma çözüm stillerinin, evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı etkisini araştırdığı çalışmada kadınların kullandıkları çatışma çözüm stratejilerinin eşlerinin evlilik uyumları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmamasına karşın erkeklerin kullandıkları çatışma çözüm stillerinin kadınların evlilik uyumları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğu saptanmıştır. Evliliklerde çiftlerin yaşanan çatışma durumlarında olumsuz çatışma çözüm stillerini kullanmalarının kadınların evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Hisli-Şahin, Basım ve Çetin'in (2009) yaptıkları araştırmada ise, kadınların yaşanan çatışma durumlarında erkeklere oranla daha çok özel davranışlar, kaçınmacı tutumlar sergiledikleri saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların kendilerini duygusal olarak daha fazla açtıkları belirtilmiş ayrıca kişilerin kendilik algısı olumlu olan bireylerin yüzleşme davranışlarının artış gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Hacı'nın (2011) empatik eğilim, aile içi iletişim, evlilik uyumu ve çatışma çözüm stilleri üzerine gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarına bakıldığında, aile içi iletişim, itaat ve olumsuz çatışma çözme stratejisi değişkenlerinin evli bireylerin evlilik uyumlarının anlamlı yordayıcıları oldukları görülmüştür. Diğer taraftan Olumlu ve Geri Çekilme ÇÇS. değişkenleri ile empatik eğilimin, evlilik uyumunun önemli yordayıcıları olmadığı tespit edilmiştir.

Stolarski vd. (2011) romantik ilişkilerde çatışma çözme stilleri ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasına 164 çifti dahil etmiştir. Araştırma sonucunda duygusal zeka düzeyi yüksek kişilerin üstün çatışma çözme becerilerine sahip olurken aynı zamanda yaşanan çatışmalarda yapıcı stratejiler

tercih edeceği, işlevsel olmayan çözüm stillerini kullanmayacağı düşünülmüştür. Fakat elde edilen bu bulguların yalnızca erkekler için geçerli olacağı belirtilmiştir.

Polat (2012) tarafından yapılan, örneklemini boşanma sürecindeki bireylerin oluşturduğu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların evlilik çatışması düzeyinin erkeklerin çatışma düzeyinden daha yüksek seviyede olduğu, çatışma iletişim tarzları bakımından alt ölçek olan “duygusal ifade” puanları kıyaslandığında erkeklerin duygusal ifade puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Scheeren vd.’nin (2014) 214 katılımcı ile gerçekleştirdiği araştırma sonucuna göre olumlu, geri çekilme ve uyum sağlama gibi çatışma çözme stratejilerinin çiftlerin bağlanma evlilik kaliteleri arasında aracı rol oynadığı sonucu elde edilmiştir.

Bayraktar (2015) tarafından gerçekleştirilen “Bağlanma Stilleri, Çatışma Eğilimi, Çatışma Çözme Stilleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki” konulu araştırma sonucunda; Olumlu ÇÇS puanı hem kadınlarda hem erkeklerde artmıştır. Geri çekilme stratejisi puanının kadınlarda fazlayken erkek katılımcılarda az olduğu görülmüştür. Olumsuz stili tercih eden çiftlerin, boyun eğme ve geri çekilme stratejilerini daha az tercih ettikleri saptanmıştır. Olumlu ÇÇS kullanan çiftlerin ise daha az çatışma eğiliminde bulunduğu aynı zamanda güvenli bağlanma yaşadıkları açıklanmıştır.

Tandler vd. ’nin (2020) yapmış olduğu araştırmaya 163 kişilik bir çalışma grubu dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda öz şefkat düzeyleri fazla olan katılımcılar daha çok yapıcı ve olumlu çatışma çözme stratejilerini tercih ettikleri görülmüştür. Ayrıca çatışma çözme stratejilerinin özşefkat ve ilişki doyumu arasında aracı rolünün bulunduğu tespit edilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Ordu Adalet Sarayı aile mahkemelerinde boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimleri ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılan bu çalışmada ilişkisel (korelasyonel) araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel araştırma ölçülmek istenen değişkenler arasındaki ilişkilerin, bağlantıların incelendiği, değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisine dair fikir veren çalışmaları kapsamaktadır. (Büyüköztürk vd. 2014, s. 15). Korelasyonel (ilişkisel) araştırmalarda, müdahale edilmeden değişkenler arasındaki ilişki ele alınır (Johnson ve Christensen, 2014, s.44).

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Ordu ilinin tamamında boşanma sürecinde olan bireyler, araştırmanın örneklemini ise Ordu Altınordu ilçesi Ordu Adalet Sarayı 1. ve 2. aile mahkemelerinde 2021 ve 2022 yıllarında çekişmeli boşanma davaları süren kişiler oluşturmuştur. Çalışma grubu 61'i kadın 53'ü erkek olmak üzere 114 kişiden oluşmakta olup araştırma amaçlı örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı araştırma yapabilmek için çalışmanın amacı doğrultusunda derinlemesine ve çok yönlü bilgiler elde edebilmek amacı ile belirli bir niteliğe sahip olan gruplar üzerinden araştırmasını gerçekleştirir. Dolayısıyla amaçlı örnekleme araştırmanın amacına uygun bir şekilde bilgi ve birikimi güçlü olan kişilerin örnekleme dahil edilmesini sağlar (Büyüköztürk vd. 2014 s.15).

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada “Kişisel Bilgi Formu”, “Empatik Eğilim Ölçeği” ve “Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form Ordu Aile Mahkemeleri'nde boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, evliliğin şekli, evliliğin süresi, çocuk sayısı, kaçınıcı evlilik olduğu, eş ile aradaki

yaş farkı, boşanma davasının açılmasının öncelikli nedeni, profesyonel destek alma durumu, boşanmak isteyip istememe değişkenlerinin elde edilmesi amacı ile hazırlanmıştır. (Ek-1)

3.3.2. Empatik Eğilim Ölçeği

Dökmen'in 1988 yılında geliştirdiği empatik eğilim ölçeği bireylerin gündelik hayatlarındaki empati kurma potansiyelini saptayabilmek amacıyla geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan likert tipi ölçekte katılımcıların maddelerin yanındaki 1'den 5'e kadar olan sayılardan bir tanesini işaretleyerek o soruya ne ölçüde katıldığını belirtmesi istenmektedir. Maddelerin puanlaması; "Tamamen aykırı" 1, "Oldukça aykırı" 2, "Kararsızım" 3, "Oldukça uygun" 4, "Tamamen uygun" 5 puan olarak belirlenmiştir. Bu ölçekte bazı ifadeler bireylerin "evet" cevabını eğilimlerini saptamak amacı ile negatif yazılmış ve ters puanlama uygulanmıştır. Bu maddeler sırasıyla 3,6,7,8,10,11,12,14 numaralı sorularında yer almaktadır. Bu maddeler ters hesaplanmakta olup puanlamalar şu şekildedir; "Tamamen aykırı" 5, "Oldukça aykırı" 4, "Kararsızım" 3, "Oldukça uygun" 2, "Tamamen uygun" 1 puan olarak belirlenmiştir. Toplamda en fazla 100 puan alınabilen ölçekte en düşük puan ise 20'dir, Ölçekten alınan puan yükseldikçe katılımcının empatik eğilim seviyesinde artmaktadır. Güvenirlik çalışmasında ölçeğin güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Test yarılama yöntemiyle öğrenlerin ölçeğin tek ve çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısı ise .81dir. EEÖ'nün bu araştırma için uygunluğu, güvenirligine (Cronbach's Alpha katsayısı) bakılarak incelenmiş olup güvenirlik katsayısı.81 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen güvenirlik katsayısı, ölçeğin bu çalışma için kullanıma uygun olacağını göstermektedir. (Ek-2)

3.3.3. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ), çiftlerin eşleri veya partnerleri ile olan birliktelerinde kullandıkları çatışma çözüm stillerini belirlemek amacıyla Özen (2006) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipli bir ölçme aracı olan ÇÇSÖ, beş 5'li dereceleme sistemiyle toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, olumlu, olumsuz, itaat-boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözüm stilleri olmak üzere 4 stratejiyi ölçmektedir. Alt boyutların madde dağılımları şu şekildedir;

"Olumlu ÇÇS": (5, 9 11, 13, 22 ve 24. maddeler)

“Olumsuz ÇÇS”: (1, 6, 8, 12, 14, 16 ve 25. Maddeler)

“Geri çekilme ÇÇS”: (3, 10, 15, 18, 21 ve 23. Maddeler)

“İtaat ÇÇS”: (2, 4, 7, 17, 19 ve 20. Maddeler)

ÇÇSÖ, toplam puan vermemektedir. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksek olması, alt boyutu oluşturan stratejinin kullanımının arttığını, puanların düşük olması ise azaldığını göstermektedir. ÇÇSÖ'nün 25 maddelik son halinin iç tutarlılığını test edilmiş olup alt boyutlar için Cronbach Alfa katsayıları şu şekildedir:

- “Olumlu çatışma çözme stilleri”: .80,
- “Olumsuz çatışma çözme stilleri”: .82,
- “Geri çekilme”: .74,
- “İtaat- boyun eğme” alt boyutu: .73.

Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için ayrıca her bir alt boyut için yarıya bölme (split-half) yöntemi kullanılmış ve alfa değerlerinin .55 ile .76 arasında değerler aldığı görülmüştür (Özen, 2006).

ÇÇSÖ'nün alt boyutlarının bu araştırma için uygunluğu, güvenilirliğine (Cronbach's Alpha katsayısı) bakılarak incelenmiş olup şu şekildedir:

- Olumlu ÇÇS : .70
- Olumsuz ÇÇS: .78
- İtaat- boyun eğme' ÇÇS: .80
- Geri çekilme' ÇÇS : .76

Elde edilen güvenilirlik katsayıları, ölçeğin bu çalışma için kullanıma uygun olacağını göstermektedir. (Ek-3)

3.4. UYGULAMA

Ölçeklerin uygulanabilmesi için gerekli kişiler ve kurumdan izin alındıktan sonra veri toplama işlemleri gerçekleştirilmiştir (Ek-4). Veri toplama işlemleri boşanma davalarına katılım sağlamak üzere Ordu Adalet Sarayı'na gelen bireylere ve ayrıca Ordu Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nde görev yapmakta olan psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanları ile dava dosyaları kapsamında görüşme yapmak için gelen boşanma sürecindeki bireylere uygulanmak üzere gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların her birine kişisel bilgi formu

ve ölçekleri cevaplamadan önce ön bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılar ölçekleri adliyenin görüşme odasında tek başına cevaplamışlardır. Uygulama yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür. Araştırmada iç geçerliliğin sağlanması amacıyla gönüllü olanlar araştırmaya alınmıştır. Bu doğrultuda kişisel bilgi formunda katılımın gönüllülük esasına dayandığı bilgilerine özellikle yer verilmiş, uygulamalar bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır.

3.5. VERİLERİN ANALIZI

Analiz işlemlerine başlamadan önce araştırma sürecinde elde edilen verilerin SPSS 25.0 istatistik programına girişi yapılmıştır. Analizlerde varyansların homojen dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için Levene testi sonuçları incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına $p > .05$ koşulunu sağlayan değişkenlere parametrik; uymayanlara ise non-parametrik testler uygulanmıştır. Puanların sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterme durumunun incelenmesi için t testi, Anova testi, Man Whitney-U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Bağımsız örneklem t testi ve Man Whitney-U testi 2 gruplu demografik değişkenlerin analizinde; Anova testi ve Kruskal Wallis testleri ise 2 den fazla ($k > 2$) gruplu değişkenlerin analizinde kullanılmıştır. Bununla birlikte empatik eğilim ölçeği ve çatışma çözme stilleri ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile Spearman korelasyon testi kullanılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK YAPILARINA İLİŞKİN BULGULAR

Çalışma grubu Ordu ilinde boşanma davaları devam etmekte olan toplam 114 kişiden oluşmaktadır. Tablo 3 ve Tablo 4'te katılımcıların demografik özelliklerine, Tablo 5'te ise ölçme araçlardan elde edilen cevapların betimsel istatistiklerine yer verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	61	53.50
	Erkek	53	46.50
Yaş	20-29	24	21.10
	30-39	51	44.70
	40-49	30	26.30
	50 yaş üstü	9	7.90
Eğitim Durumu	İlkokul	28	24.60
	Ortaokul	17	14.90
	Lise	43	37.70
	Ön lisans- Lisans	23	20.20
	Yüksek lisans	3	2.60
Evliliğin Şekli	Görücü Usulü İsteyerek	29	25.40
	Görücü Usulü İstemeyerek	4	3.50
	Arkadaşlık Ederek	60	52.60
	Anlaşıp Kaçarak	19	16.70
	Zorla Kaçırılarak	2	1.80
Evlilik Süresi	1-5	33	28.90
	6-10	24	21.10
	11-15	28	24.60
	16 yıl ve daha fazla	29	25.40
Çocuk Sayısı	1	33	28.90
	2	51	44.70
	3 ve fazlası	20	17.50
	Çocuğum Yok	10	8.80
Kaçmıcı Evlilik?	İlk	100	87.70
	İki ve daha fazla	14	12.30
	Aynı Yaştayız	21	18.40
Eş ile Yaş Farkı	5 Yaştan Az	51	44.70
	5-10 Yaş	32	28.10
	11-15 Yaş	5	4.40
	16 ve daha fazla	5	4.40
Profesyonel Yardım?	Evet	20	17.50
	Hayır	94	82.50
Boşanmak İstiyor mu?	Evet	85	74.60
	Hayır	29	25.40
	Total	114	100.00

Tablo 3'te belirtildiği gibi yapılan araştırmaya katılım sağlayan 114 katılımcının 61'i kadın (%53,5), 53'ü erkektir (%46,5). Araştırmaya dahil olan bireyler arasında 20 yaş altında katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların %44.7

lik bir kısmı 30-39 yaş, %26,3'ü 40-49 yaş, %21,1'i 20-29 yaş aralığında, kalan %7,9'luk kısmı ise 50 yaş üstü bireylerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılım sağlayan bireylerin eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların %37,7'sinin lise, %21,9'unun ilkokul, %20,2'sinin ön lisans veya lisans, %2,6'sını yüksek lisans mezunu bireylerin oluşturduğu görülmüştür. Katılımcıların eşleri ile ne şekilde evlendiklerine bakıldığında ise katılımcıların yaklaşık yarsını oluşturan %52,6'lık bir kısmının eşleri ile arkadaşlık ederek evlendiği, %25,4'lük bir kısmın görücü usulü ile, %16,4'ünün anlaşp kaçarak, %3,5'inin görücü usulü ile ancak istemeyerek, %1,8'inin ise zorla kaçırılarak evlendiği görülmüştür.

Çalışmaya katılan boşanma sürecindeki bireylerin evlilik sürelerine bakıldığında dağılımın birbirine yakın olduğu görülmüştür. Katılımcıların %28,9'unun 1-5 yıllık, %24,6'sının 16 yıldan daha uzun süredir, %23,7'sinin 11-15 yıllık, %20,2'sinin 6-10 yıllık, %2,6'sının ise 1 yıldan daha az süredir evli oldukları görülmüştür. Ayrıca %87,7'sinin tek evlilik gerçekleştirdiği ve daha önce boşanma öyküsünün bulunmadığı, %12,3'ünün ise 2 veya daha fazla evlilik gerçekleştirip daha önce de boşandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların %44,7'sinin 2 çocuk, %28,9'unun tek çocuk, %17,5'inn ise 3 veya daha fazla çocuğa sahip oldukları; %8,8'inin ise çocuk sahibi olmadığı belirlenmiştir.

Katılımcıların %44,7'sinin boşanma sürecinde oldukları eşleri ile aralarında 5 yaştan daha az, %28,1'inin 5-10 yaş farkı olduğu, %18,4'ünün ise eşi ile aynı yaşta oldukları görülmüştür.

Araştırmaya dahil olan katılımcılara evlilik birliktelikleri süresince profesyonel yardım (aile danışmanlığı vb.) alıp almadıkları sorulmuş olup verilen cevaplarda katılımcıların %82,5 gibi büyük bir çoğunluğunun herhangi bir profesyonel yardım almadığı görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmaya katılım sağlayan boşanma sürecindeki bireylerden %74,6'sının boşanmak istediği, %25,4'ünün ise boşanmak istemediği ve kendisine yönelik açılan boşanma davasını kabul etmeyeceği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tablo 4. Boşanma Davasının Açılmasının Öncelikli Nedenine İlişkin Bulgular

		<i>n</i>	%
Şiddetli Geçimsizlik	Hayır	58	50.90
	Evet	56	49.10
Ekonomik Sorunlar	Hayır	97	85.10
	Evet	17	14.90
Eş Tarafından Şiddete Maruz Kalma	Hayır	94	82.50
	Evet	20	17.50
Aldatılma	Hayır	88	77.20
	Evet	26	22.80
Cinsel Sorunlar	Hayır	102	89.50
	Evet	12	10.50
Diğer Konular (Geniş Aile Kaynaklı, Psikolojik Rahatsızlıklar vb.)	Hayır	101	88.60
	Evet	13	11.40

Araştırmaya katılım sağlayan boşanma sürecindeki bireylerin %49,1'i şiddetli geçimsizliği, %22,8'i aldatılmayı, %17,5'i eş tarafından şiddete maruz kalmayı, %14,9'u ekonomik sorunları, %11,5'i ise cinsel sorunları boşanmanın öncelikli nedeni olarak görmektedir.

Tablo 5. Empatik Eğilim Çatışma Çözme Stilleri Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	Empatik Eğilim	Olumlu ÇÇS	Olumsuz ÇÇS	Boyun Eğme	Geri Çekilme
N	114	114	114	114	114
Ortalama	3.40	3.54	2.37	3.53	3.47
Medyan	3.50	3.66	2.21	3.66	3.50
Standart Sapma	.57	.73	.83	.86	.83
Minimum	1.85	1.50	1.00	1.00	1.33
Maksimum	4.50	5.00	4.43	5.00	5.00

Yapılan araştırmada ölçme aracı olarak kullanılan empatik ölçeğine verilen cevapların puan ortalaması 5 puan üzerinden 3,40'tır. Araştırmada kullanılan çatışma çözüm stilleri ölçeği ise toplam puan vermemesi sebebi ile ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar betimsel olarak ele alınmıştır. Olumlu çatışma çözme alt boyutunun 3,54; olumsuz ÇÇS nin 2,57; boyun eğme alt boyutunun 3,53 ve geri çekilme alt boyutunun 3,47 ortalama puana sahip olduğu görülmektedir.

4.2. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma sürecindeki bireylerin cinsiyetleri ile empatik eğilim ve çatışma çözme stili ile arasındaki ilişki incelemek amacı ile öncelikle varyans analizleri gerçekleştirilmiş, Levene testi sonuçlarına göre olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözme stillerinin cinsiyete göre varyanslarının homojen dağılmadığı ($p < .05$); empatik eğilim ve olumlu çatışma çözme stillerinin varyanslarının ise homojen dağıldığı görülmüştür ($p > .05$). Bu doğrultuda sırası ile Man-Whitney- U ve bağımsız örneklem t testi analizleri yapılmış ve sonuçlara Tablo 6 ve Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Olumsuz, Boyun Eğme ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Stillere Ait Man Whitney-U-testi Tablosu

	Cinsiyet	<i>n</i>	<i>Sd</i>	<i>R</i>	<i>U</i>	<i>p</i>
Olumsuz ÇÇS	Kadın	61	.83	53.89	1396.50	.21
	Erkek	53		61.65		
Boyun Eğme ÇÇS	Kadın	61	.86	58.38	1563.00	.76
	Erkek	53		56.49		
Geri Çekilme	Kadın	61	.83	65.57	1124.00	.00*
	Erkek	53		48.21		

* $p < .05$

Man Whitney- U testi sonuçlarına göre, boşanma sürecindeki bireylerin geri çekilme nin ($U = 1124, p = .005$) cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı görülmüştür. Kadınların geri çekilme alt ölçeğinden aldığı puanların ortalamasının erkeklerin ortalamasından yüksek olmasının belirlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Tablo 6 da gösterilen analiz sonuçlarına göre boşanma sürecindeki bireylerin olumsuz ($U = 1396.50, p = .21$) ve boyun eğme ($U = 1563, p = .76$), çatışma çözme stilleri cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Empatik Eğilim ve Olumlu Çatışma Çözme Stillere Ait Bağımsız Örneklem T Testi Tablosu

	Cinsiyet	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Empatik E.	Kadın	61	3.50	.47	2.03	.04*
	Erkek	53	3.29	.67		
Olumlu ÇÇS	Kadın	61	3.60	.74	.75	.44
	Erkek	53	3.49	.73		

*p<.05

Bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre, boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim puanlarının cinsiyete dayalı *p*<.05 düzeyinde anlamlı farklılık gösterdiği, bu farklılığın ise kadınların puan ortalamasının erkeklerden yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir(*t*=2.03, *p*=.04; %95 CI [.00, .42]). Olumlu çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının cinsiyete dayalı olarak anlamlı farklılık göstermediği ifade edilebilir (*t*=.75, *p*=.44; %95 CI [-.16, .37]).

4.3. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN YAŞLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre sonuçlarına göre varyansların homojen dağılım gösterdiği görülmüştür(*p*>.05).

Tablo 8. Katılımcıların Yaşlarına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stilllerine Ait Anova Tablosu

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Empatik E.	20-29	24	3.32	.73	2.14	.09
	30-39	51	3.34	.56		
	40-49	30	3.43	.50		
	50 yaş ve üstü	9	3.84	.33		
Olumlu ÇÇS	20-29	24	3.58	.83	.31	.81
	30-39	51	3.49	.66		
	40-49	30	3.55	.73		
	50 yaş ve üstü	9	3.74	.96		
Olumsuz ÇÇS	20-29	24	2.20	.89	.62	.60
	30-39	51	2.47	.85		
	40-49	30	2.31	.79		
	50 yaş ve üstü	9	2.44	.85		
Boyun Eğme	20-29	24	3.45	.91	.10	.95
	30-39	51	3.54	.77		
	40-49	30	3.57	.90		
	50 yaş ve üstü	9	3.59	1.21		
Geri Çekilme	20-29	24	3.60	.88	1.89	.13
	30-39	51	3.59	.86		
	40-49	30	3.33	.71		
	50 yaş ve üstü	9	2.98	.84		

* $p < .05$

Levene testinin sonuçları doğrultusunda tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiştir. Anova testi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin ($F=2.14$, $p=.09$), olumlu ($F=.31$, $p=.81$), olumsuz ($F=.62$, $p=.60$), boyun eğme ($F=.95$, $p=.95$) ve geri çekilme ($F=1.89$, $p=.13$) çatışma çözme stillerinin bireylerin yaşlarına dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

4.4. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin yaşlarına dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre sonuçlarına göre varyansların homojen dağılım gösterdiği görülmüştür ($p > .05$). Bu doğrultuda tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stilllerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
EmpatikE	İlkokul	28	3.41	.45	2.06	.09
	Ortaokul	17	3.29	.51		
	Lise	43	3.52	.54		
	Ön lisans- Lisans	23	3.35	.74		
	Yüksek lisans	3	2.63	.71		
Olumlu	İlkokul	28	3.64	.77	1.01	.40
	Ortaokul	17	3.52	.78		
	Lise	43	3.64	.72		
	Ön lisans- Lisans	23	3.33	.64		
	Yüksek lisans	3	3.17	1.01		
Olumsuz	İlkokul	28	2.43	1.01	.63	.63
	Ortaokul	17	2.42	.75		
	Lise	43	2.24	.77		
	Ön lisans- Lisans	23	2.55	.86		
	Yüksek lisans	3	2.10	.22		
Boyun Egme	İlkokul	28	3.73	.89	1.99	.10
	Ortaokul	17	3.61	.73		
	Lise	43	3.62	.90		
	Ön lisans- Lisans	23	3.10	.73		
	Yüksek lisans	3	3.50	1.17		
Geri Cekilme	İlkokul	28	3.78	.92	2.78	.03*
	Ortaokul	17	3.53	.83		
	Lise	43	3.50	.74		
	Ön lisans- Lisans	23	3.03	.83		
	Yüksek lisans	3	3.33	.00		

* $p < .05$

Tablo 9 da gösterilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin ($F=2.06$, $p=.09$), olumlu($F=1.01$, $p=.40$), olumsuz($F=.63$, $p=.63$), boyun eğme($F=1.99$, $p=.10$), çatışma çözme stillerinin bireylerin yaşlarına dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Geri çekilme ÇÇS nin ise katılımcıların eğitim düzeyine dayalı anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F=2.78$, $p=.03$).

Tablo 10. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Geri Çekilme Çatışma Çözme Stiline Ait Post-Hoc Tablosu

<i>GeriÇekilme</i>				
<i>Post-Hoc-Tukey HSD</i>				
Eğitim Durumu	(J)Eğitim Durumu	Ort. Fark (I-J)	Std. Hata	<i>p</i>
İlkokul mezunu	Ortaokul	.25	.25	.85
	Lise	.28	.20	.63
	Ön lisans- Lisans	.75*	.23	.01*
	Yüksek lisans	.45	.49	.89
Ortaokul Mezunu	İlkokul	-.25	.25	.85
	Lise	.03	.23	1.00
	Ön lisans- Lisans	.50	.26	.31
	Yüksek lisans	.20	.51	1.00
Lise mezunu	İlkokul	-.28	.20	.63
	Ortaokul	-.03	.23	1.00
	Ön lisans- Lisans	.47	.21	.16
	Yüksek lisans	.17	.48	1.00
Ön lisans- Lisans mezunu	İlkokul	-.75*	.23	.01*
	Ortaokul	-.50	.26	.31
	Lise	-.47	.21	.16
	Yüksek lisans	-.30	.50	.97
Yüksek lisans mezunu	İlkokul	-.45	.49	.89
	Ortaokul	-.20	.51	1.00
	Lise	-.17	.48	1.00
	Ön lisans- Lisans	.30	.50	.97

*p<.05

Tablo 10'dan da anlaşılacağı üzere belirlenen farkın kaynağını araştırmak için post hoc analizi yapılmasına karar verilmiştir. Post hoc analizi sonuçlarına göre, boşanma sürecindeki ilkokul mezunu bireylerin geri çekilme alt ölçeği puan ortalamasının ($\bar{X}=3.78$) ön lisans-lisans mezunu bireylerin ortalamasından($\bar{X}=3.03$) derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumları incelendiğinde katılımcıların geri çekilme ÇÇS'ni kullanma sıklığı ilkokul mezunlarının ön lisans ve lisans mezunlarından daha fazla olması belirlenen farklılığın kaynağı olarak söylenebilir.

4.5. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EVLENME ŞEKİLLERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin evlenme şekillerine dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre varyansların homojen dağılım gösterdiği görülmüştür(*p*>.05). Bu

doğrultuda tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların Evlenme Şekillerine Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stilllerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
EmpatikE	Görücü Usülü İsteyerek	29	3.51	.51	.35	.83
	Görücü Usülü İstemeyerek	4	3.36	.30		
	Arkadaşlık Ederek	60	3.38	.66		
	Anlaşıp Kaçarak	19	3.36	.46		
	Zorla Kaçırılarak	2	3.20	.57		
OlumluCCS	Görücü Usülü İsteyerek	29	3.55	.66	.87	.48
	Görücü Usülü İstemeyerek	4	3.96	1.19		
	Arkadaşlık Ederek	60	3.46	.71		
	Anlaşıp Kaçarak	19	3.66	.85		
	Zorla Kaçırılarak	2	4.08	.59		
OlumsuzCCS	Görücü Usülü İsteyerek	29	2.39	.81	.40	.80
	Görücü Usülü İstemeyerek	4	2.14	.71		
	Arkadaşlık Ederek	60	2.41	.85		
	Anlaşıp Kaçarak	19	2.35	.95		
	Zorla Kaçırılarak	2	1.71	.20		
BoyunEgme	Görücü Usülü İsteyerek	29	3.39	.90	2.04	.09
	Görücü Usülü İstemeyerek	4	3.96	.48		
	Arkadaşlık Ederek	60	3.44	.84		
	Anlaşıp Kaçarak	19	3.87	.83		
	Zorla Kaçırılarak	2	4.50	.24		
GeriCekilme	Görücü Usülü İsteyerek	29	3.36	.83	1.54	.19
	Görücü Usülü İstemeyerek	4	3.92	.50		
	Arkadaşlık Ederek	60	3.41	.82		
	Anlaşıp Kaçarak	19	3.82	.91		
	Zorla Kaçırılarak	2	2.92	.59		

p < .05*

Tablo 11’de gösterilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin (F=.38, p=.83), olumlu(F=.87, p=.48), olumsuz(F=.40 p=.80), boyun eğme(F=2.04, p=.09) ve geri çekilme(F=1.54, p=.19) çatışma çözme stillerinin evlenme şekillerine dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

4.6. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EVLİLİK SÜRELERİNE GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin evlenme şekillerine dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre empatik eğilim ve olumsuz çatışma çözme stillerine ait varyansların homojen dağılım göstermediği ($p < .05$), olumlu, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözme stillerine ait varyansların homojen dağılım gösterdiği ($p > .05$) görülmüştür. Bu doğrultuda sırası ile Kruskal Wallis ve tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 12 ve Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Empatik Eğilim ve Olumsuz Çatışma Çözme Stillerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu

	Evlilik Süresi(Yıl)	<i>n</i>	Sıra Ort.	Medyan	<i>H</i>	<i>p</i>
Empatik E.	1-5	33	58.12	3.50	1.58	.66
	6-10	24	50.44			
	11-15	28	58.57			
	16 yıl ve daha fazla	29	61.60			
Olumsuz ÇÇS.	1-5	33	61.06	2.21	1.57	.66
	6-10	24	51.31			
	11-15	28	60.61			
	16 yıl ve daha fazla	29	55.57			

* $p < .05$

Tablo 12'de gösterilen Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin ($H=1.58$, $p=.66$), olumsuz ($H=3.13$, $p=.66$) çatışma çözme stillerinin bireylerin evlilik sürelerine dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Tablo 13. Katılımcıların Evlilik Sürelerine Göre Olumlu, Boyun Eğme ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Stilllerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi(Anova) Tablosu

	Evlilik Süresi(Yıl)	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Olumlu ÇÇS	1-5	33	3.34	.80	2.33	.07
	6-10	24	3.51	.66		
	11-15	28	3.83	.57		
	16 yıl ve daha fazla	29	3.54	.81		
Boyun Eğme	1-5	33	3.26	.90	1.82	.14
	6-10	24	3.56	.72		
	11-15	28	3.75	.80		
	16 yıl ve daha fazla	29	3.62	.94		
Geri Çekilme	1-5	33	3.25	.93	2.13	.10
	6-10	24	3.48	.74		
	11-15	28	3.78	.71		
	16 yıl ve daha fazla	29	3.44	.86		

*p < .05

Tablo 13 te gösterilen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin olumlu($F=2.33$, $p=.07$), boyun eğme($F=1.82$, $p=.14$) ve geri çekilme($F=2.13$, $p=.10$) çatışma çözme stillerinin evlilik sürelerine dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

4.7.BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN ÇOCUK SAYILARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin çocuk sayılarına dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre empatik eğilime ait varyansların homojen dağılım göstermediği($p<.05$), olumlu, olumsuz, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözme stillerine ait varyansların homojen dağılım gösterdiği($p>.05$) görülmüştür. Bu doğrultuda sırası ile Kruskal Wallis ve tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 14 ve Tablo 15'te yer verilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Empatik Eğilim Düzeylerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu

	Çocuk Sayısı	<i>n</i>	Sıra Ort.	Medyan	<i>H</i>	<i>p</i>
Empatik E.	1	33	65.12	3.50	5.62	.13
	2	51	55.23			
	3 ve fazlası	20	60.45			
	Çocuğum Yok	10	38.05			

p < .05*

Yapılan Kruskal Wallis analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin ($H=5,62$, $p=.13$), sahip oldukları çocuk sayılarına dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Tablo 15. Katılımcıların Çocuk Sayılarına Göre Geri Çekilme Çatışma Çözme Stilllerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
OlumluCCS	1	33	3.55	.76	1.22	.31
	2	51	3.59	.68		
	3 ve fazlası	20	3.63	.77		
	Çocuğum Yok	10	3.13	.83		
OlumsuzCCS	1	33	2.24	.85	.59	.62
	2	51	2.42	.80		
	3 ve fazlası	20	2.34	.87		
	Çocuğum Yok	10	2.61	1.00		
BoyunEgme	1	33	3.56	.83	.89	.45
	2	51	3.53	.89		
	3 ve fazlası	20	3.69	.86		
	Çocuğum Yok	10	3.15	.82		
GeriCekilme	1	33	3.46	.85	.38	.77
	2	51	3.55	.85		
	3 ve fazlası	20	3.41	.76		
	Çocuğum Yok	10	3.27	.92		

p < .05*

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin olumlu($F=1.22$, $p=.31$), olumsuz($F=.59$, $p=.62$), boyun eğme($F=.89$, $p=.45$), ve geri çekilme ($F=.38$, $p=.77$), çatışma çözme stratejilerinininsahip oldukları çocuk sayısına dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Gerçekleştirilen Kruskal Wallis ve Anova testleri sonuçlarında çocuk sayısı değişkeni ile empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri arasında herhangi anlamlı farklılık saptanamamıştır.

4.8. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EŞLERİ İLE ARALARINDAKİ YAŞ FARKINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puan ortalamalarının bireylerin çocuk sayılarına dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre empatik eğilim, olumlu, boyun eğme ve geri çekilme çatışma çözme stillerine ait varyansların homojen dağılım gösterdiği ($p>.05$), olumsuz çatışma çözme stillerine ait varyansların ise homojen dağılım göstermediği ($p<.05$), görülmüştür. Bu doğrultuda sırası ile tek yönlü varyans analizi (Anova) ve Kruskal Wallis uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 16 ve Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkına Göre Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stillerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Tablosu

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
EmpatikE	Aynı Yaştayız	21	3.40	.65	.36	.83
	5 Yaştan Az	51	3.38	.64		
	5-10 Yaş	32	3.47	.46		
	11-15 Yaş	5	3.15	.48		
	16 ve daha fazla	5	3.40	.34		
Olumlu ÇÇS	Aynı Yaştayız	21	3.66	.71	1.61	.17
	5 Yaştan Az	51	3.40	.75		
	5-10 Yaş	32	3.73	.65		
	11-15 Yaş	5	3.80	.59		
	16 ve daha fazla	5	3.20	1.16		
Boyun Egme	Aynı Yaştayız	21	3.51	.89	1.57	.18
	5 Yaştan Az	51	3.45	.82		
	5-10 Yaş	32	3.72	.81		
	11-15 Yaş	5	4.00	.33		
	16 ve daha fazla	5	2.90	1.46		
Geri Cekilme	Aynı Yaştayız	21	3.56	.82	.91	.45
	5 Yaştan Az	51	3.37	.85		
	5-10 Yaş	32	3.56	.84		
	11-15 Yaş	5	3.93	.28		
	16 ve daha fazla	5	3.13	1.07		

$p<.05^*$

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim ($F=.36$, $p=.83$), olumlu ($F=1.61$, $p=.17$), boyun eğme ($F=1.57$, $p=.18$) ve geri çekilme ($F=.91$, $p=.45$), çatışma

çözme stratejilerinin eşleri ile aralarındaki yaş farkına dayalı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>.05$).

Tablo 17. Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkına Göre Olumsuz Çatışma Çözme Stillerine Ait Kruskal Wallis Analizi Tablosu

	Yaş Farkı	<i>n</i>	Sıra Ort.	Medyan	<i>H</i>	<i>p</i>
Olumsuz Ç.Ç.S	Aynı Yaştayız	21	68.50	2.21	3.46	.48
	5 Yaştan Az	51	52.84			
	5-10 Yaş	32	56.97			
	11-15 Yaş	5	62.20			
	16 ve daha fazla	5	57.50			

* $p <.05$

Tablo 17'den de anlaşılacağı üzere, olumsuz ÇÇS alt ölçeğinin eşler arasındaki yaş farkına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H sonucunda herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($H=3.46$, $p= .48$). Sonuç olarak gerçekleştirilen Anova ve Kruskal Wallis analizleri sonucunda empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri ölçeklerinden elde edilen puanlar ile boşanma sürecindeki bireylerin eşleri ile aralarındaki yaş farkları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.9. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN BOŞANMAK İSTEME DURUMLARINA GÖRE EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZMESTİLLERİNE AİT BULGULAR

Boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri puanlarının bireylerin boşanmak isteyip istememe durumlarına dayalı farklılığını belirlemek amacıyla öncelikle varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testi sonuçlarına göre empatik eğilim, olumsuz ve boyun eğme çatışma çözme stillerine ait varyansların homojen dağılım göstermediği ($p<.05$), olumlu ve geri çekilme çatışma çözme stillerine ait varyansların ise homojen dağılım gösterdiği ($p>.05$) görülmüştür. Bu doğrultuda sırası ile Mann Whitney-U ve bağımsız örneklem t testi uygulanmasına karar verilmiş olup analiz sonuçlarına Tablo 18 ve Tablo 19'da yer verilmiştir.

Tablo 18. Katılımcıların Boşanmak İsteme Durumlarına Göre Empatik Eğilim, Olumsuz ve Boyun Eğme Çatışma Çözme Çözme Stillerine Ait Man Whitney-U Testi Analizi Tablosu

	Boşanmak İsteme	<i>n</i>	$\bar{X}$	$\bar{R}$	<i>U</i>	<i>p</i>
EmpatikE	Evet	85	61.52	5229	891	.02*
	Hayır	29	45.72	1326		
OlumsuzCCS	Evet	85	53.44	4542	887	.02*
	Hayır	29	69.41	2013		
BoyunEgme	Evet	85	60.78	5166	954	.06
	Hayır	29	47.90	1389		

*p < .05

Man Whitney- U testi sonuçlarına göre. empatik eğilim(*U*=891, *p*= .02) ve olumsuz (*U*=887, *p*=.02) ÇÇS nin boşanma sürecindeki bireylerin boşanmak isteyip istememe durumlarına dayalı olarak anlamlı olarak farklılaştığı(*p*<.05) belirlenmiştir. Boşanmak isteyen bireylerin empatik eğilim puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =61.52) boşanmak istemeyenlerin puan ortalamalarından ($\bar{X}$ =45.72) daha yüksek olması; diğer taraftan boşanmak istemeyen katılımcıların olumsuz ÇÇS alt ölçeğinden almış olduğu puan ortalamasının ($\bar{X}$ =69.41) boşanmak isteyenlere göre ($\bar{X}$ =53.44) daha yüksek olması belirlenen anlamlı farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

Ayrıca boyun eğme (*U*=954, *p*=.06) ÇÇS nin ise boşanmak isteme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir(*p*>.05).

Tablo 19. Katılımcıların Boşanmak İsteme Durumlarına Göre Olumlu ve Geri Çekilme Çatışma Çözme Çözme Stillerine Ait Bağımsız Örneklem T Testi Analizi Tablosu

	Bosanmak İsteme	<i>n</i>	<i>X</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Olumlu ÇÇS	Evet	85	3.65	.73	2.71	.00*
	Hayır	29	3.23	.66		
Geri Cekilme	Evet	85	3.64	.76	3.99	.00*
	Hayır	29	2.97	.83		

* *p* < .05

Bağımsız gruplar t testi sonuçlarına göre. boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim (*t*=2.71. *p*=.00; %95 CI [.11, .72]; *n*²=.06; Cohen'sd=.25 ve geri çekilme ÇÇS (*t*=3.99. *p*=.00; %95 CI [.34, 1.01]; *n*²=.12; Cohen'sd=.37). puan ortalamalarının boşanmak isteyip istememe durumuna dayalı olarak anlamlı

farklılık gösterdiği ifade edilir. Etki büyüklükleri değerlendirildiğinde katılımcıların boşanmak isteme durumlarının empatik eğilim ve geri çekilme ÇÇS puanları üzerinde normal bir etkisinin olduğu görülmektedir (Cohen, 1988; Akt., Özsoy ve Özsoy 2013).

Boşanmak isteyen bireylerin empatik eğilim puan ortalamalarının ($X=3.65$) boşanmak istemeyenlerin puan ortalamalarından ($X=3.23$) daha yüksek olması belirlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir. Ayrıca boşanmak isteyen katılımcıların geri çekilme çatışma çözme stili alt ölçeğinden almış olduğu puan ortalamasının ($X=3.64$) boşanmak istemeyenlere göre ($X=2.97$) daha yüksek olması geri çekilme puanlarında belirlenen farklılığın kaynağı olarak gösterilebilir.

4.10. BOŞANMA SÜRECİNDEKİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM VE ÇATIŞMA ÇÖZME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi ölçmek amacı ile öncelikle normallik analizi yapılmış ve verilerin normal dağılım göstermemesi üzerine korelasyon analizi tekniklerinden Spearman korelasyon analiz tekniği uygulanmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçlarına Tablo 20’de yer verilmiştir.

Tablo 20. Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Stilleri Arasındaki Korelasyonun İstatistiksel Analizi

			Empatik Eğilim	Olumlu ÇÇS	Olumsuz ÇÇS	Boyun Eğme	Geri Çekilme
Spearman's rho	EmpatikE	r	1.00	.30**	-.21*	.21*	.10
		p	.	.00	.02	.03	.29
	Olumlu ÇÇS	r	.30**	1.00	-.22*	.55**	.46**
		p	.00	.	.02	.00	.00
	Olumsuz ÇÇS	r	-.21*	-.22*	1.00	-.30**	-.28**
		p	.02	.02	.	.00	.00
	Boyun Eğme	r	.21*	.55**	-.30**	1.00	.57**
		p	.03	.00	.00	.	.00
	Geri Çekilme	r	.10	.46**	-.28**	.57**	1.00
		p	.29	.00	.00	.00	.

** . Korelasyon 0.01 düzeyine anlamlı (çift-kuyruklu).

* . Korelasyon 0.05 düzeyine anlamlı (çift-kuyruklu).

Empatik eğilim ile olumlu ÇÇS arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki

($r = .30$, $p = .00$); olumsuz stil arasında negatif, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.21$, $p = .02$). Empatik eğilim ile boyun eğme stili arasında pozitif, zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunurken ($r = .21$, $p = .03$); geri çekilme stili ile arasında ilişki tespit edilememiştir ($r = .10$, $p = .29$).

Olumlu ÇÇS ile olumsuz ÇÇS arasında negatif, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r = -.22$, $p = .02$); boyun eğme ile arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ($r = .55$, $p = .00$); geri çekilme stratejisi arasında ise pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r = .46$, $p = .00$).

Olumsuz ÇÇS ile boyun eğme arasında negatif, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r = -.30$, $p = .00$); geri çekilme stili arasında ise negatif, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur ($r = -.28$, $p = .00$).

Boyun eğme ÇÇS ile geri çekilme stili arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur ($r = .57$, $p = .00$).

Empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkilere bakıldığında empatik eğilim ile olumlu ÇÇS arasında pozitif yönlü ilişki vardır. Yani empatik eğilimi yüksek olan katılımcıların olumlu stili kullanma sıklıklarında fazla olduğu görülmektedir. Empatik eğilim ile olumsuz strateji arasında negatif yönlü zayıf ilişki tespit edilmiştir. Bu bilgiden yola çıkarak empatik eğilimi düşük olan boşanma sürecindeki bireylerin olumsuz ÇÇS daha fazla kullandıklarını ifade edebiliriz. Empatik eğilim ile boyun eğme stili arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulunmuştur. Araştırmaya dahil olan katılımcıların empatik eğilim düzeyleri arttıkça boyun eğme stilini kullanma sıklıkları da artış göstermektedir.

Yapılan analizler sonucunda olumlu ÇÇS ile olumsuz stil arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Yani olumlu stili kullanım artan katılımcıların olumsuz stili kullanma sıklıkları azalmaktadır. Aynı zamanda araştırmaya dahil olan katılımcıların olumlu ÇÇS ile boyun eğme ve geri çekilme stilleri arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bilgiden yola çıkarak katılımcıların olumlu ÇÇS kullanımlarının artış göstermesi aynı zamanda boyun eğme ve geri çekilme stillerini kullanım sıklıklarının da arttığını söylemek mümkündür.

Boşanma davaları devam etmekte olan katılımcıların boyun eğme ÇÇS ile geri çekilme stratejisi arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki tespit edilmiş olup

araştırmaya dahil olan bireylerin boyun eğme S'ni kullanım sıklıkları artış gösterdiğinde geri çekilme stratejisinin kullanımının da artacağını söylemek mümkündür.

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilimleri ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacı ile gerçekleştirilen Sperman korelasyon analizi sonucunda yalnızca katılımcıların empatik eğilim düzeyleri ile geri çekilme S arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeyleri ve çatışma çözme stillerinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde yapılan çalışmanın amacı ve alt problemleri ilgili literatür araştırmaları kapsamında tartışılmıştır.

Araştırmanın amacı boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimleri ile çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre empatik eğilim ile olumlu ÇÇS arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunduğu, katılımcıların empatik eğilim düzeyi yükseldikçe olumlu çatışma çözme stillerini kullanma sıklığının da artış gösterdiği saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre empatik eğilim ve olumsuz ÇÇS arasında negatif yönlü bir ilişki mevcuttur. Katılımcıların empatik eğilim düzeyleri arttıkça olumsuz çatışma çözme stillerini kullanma sıklığı azalmaktadır.

Empati, bireyin herhangi bir duruma ilişkin, iletişim halinde olduğu kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak algılayarak, onun hissettiklerini kendisinde hissettiğini karışısındakine iletmesi sürecidir (Rogers, 1983). Empatik eğilimi yüksek olan bireyler ise kişisel ilişkilerinde yaşadıkları anlaşmazlıklara bu bakış açısı ile yaklaşır olumlu çatışma çözme stillerini kullanmaya eğilimlidirler. Olumsuz ÇÇS ni benimseyen bireyler ise iletişim içerisinde oldukları kişiye yönelik empatik tepki geliştiremedikleri için daha saldırgan veya ilişkileri zedeleyici tutum ve yaklaşımlar içerisine girebilirler.

Empatik eğilim ve boyun eğme ÇÇS arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiş olup boşanma davaları devam eden ve empatik eğilim düzeyleri yüksek olan katılımcıların boyun eğme çatışma çözme stilleri de artış göstermektedir.

Araştırma sonucuna göre boşanma davaları süren katılımcıların empatik eğilim seviyeleri ile geri çekilme ÇÇS arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Alanyazınında empatik eğilim ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaların sayısının oldukça az olduğu görülmüştür. Evli bireylerin empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stilleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarının araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir(Güney, 2021). Bu araştırmanın sonucuna göre katılımcıların

empatik eğilim düzeyleri ile olumlu çatışma çözme stilleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki; olumsuz çatışma çözme stilleri ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ancak araştırma sonucundan farklı olarak empatik eğilim ve boyun eğme ÇÇS arasında bir ilişki bulunamamıştır. Yine araştırma sonucunda olduğu gibi bu çalışmada da empatik eğilim ve geri çekilme stratejisi arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir.

Araştırma sonucunda çatışma çözme stilleri alt boyutları arasındaki ilişkiler ele alınmış, elde edilen bulgulara göre olumlu ÇÇS ile olumsuz ÇÇS arasında negatif, zayıf ve anlamlı bir ilişki; boyun eğme ile arasında pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki; geri çekilme ÇÇS arasında ise pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Olumsuz ÇÇS ile boyun eğme ÇÇS arasında negatif, zayıf ve anlamlı bir ilişki; geri çekilme ÇÇS arasında ise negatif, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Boyun eğme ÇÇS ile geri çekilme ÇÇS arasında ise pozitif, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde Güney'in (2021) evli bireylerin empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stilleri üzerine gerçekleştirdiği çalışmada katılımcıların çatışma çözme stillerinin alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiş ve elde sonuçlara göre; katılımcıların olumlu çatışma çözme stilleri ile geri çekilme ve boyun eğme stratejileri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki; tespit edilmiş olup bu sonuçların araştırma sonucu ile tutarlılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak bu çalışmada olumlu ÇÇS ile olumsuz stil arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Yine bu çalışmanın sonucuna göre katılımcıların olumsuz çatışma çözme stilleri ile boyun eğme stilleri arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki elde edilmiş ancak araştırma sonucundan farklı olarak geri çekilme stilleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Geri çekilme ÇÇS ile boyun eğme stratejisi arasında ise çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların empatik eğilim puanları ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durum kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerden daha

yüksek olmasına bağlanabilir. Cinsiyet değişkenine göre bireylerin empatik eğilim düzeylerinin incelendiği birçok çalışmada kadınların empatik eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Yıldırım, 2005; Çiçek, 2006 ; Wied ve ark., 2007; Atli, 2008; Kite, Deaux and Haines, 2008; Kapıkıran, 2009; Ekinci ve Aybek, 2010; Allemand, Steiger and Helmut, 2015; Mert, 2017; Oral, 2019; Adempira, 2020). Diğer taraftan Yılmaz ve Akyel (2008) ve Gülle (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda ise bireylerin empatik eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği sonuçları elde edilmiştir. Empatik eğilim seviyesi yüksek olan bireyler insan ilişkilerinde daha hoşgörülü, yardımsever ve anlayışlıdır (Dökmen, 1988). Ayrıca anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken özellikle kız çocuklarını çevresindeki insanları anlamaya yönelik zorlama davranışlarında bulunmaktadır (McDevit, Lennon ve Kopriva, 1991). Buna göre kadınların erkeklere göre boşanma sürecinde daha anlayışlı, yardımsever ve hoşgörülü olarak davranacakları beklenebilir.

Yapılan araştırmanın bir diğer sonucuna göre katılımcıların empatik eğilim puanları ile yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara paralel olarak Oral (2019) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların empatik eğilimlerinin yaşlarına göre farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Ayrıca yaş değişkenine göre bireylerin empatik eğilim düzeylerinin incelendiği bazı çalışmalarda da araştırma sonucuna benzer olarak bireylerin empatik eğilim düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Şipit, 2019; Çelik, 2008; Baykal, 2019) . Literatürde araştırma bulguları ile benzerlik göstermeyen araştırmalar da mevcuttur. Adempira (2020) tarafından yapılan çalışmada araştırma sonuçlarının aksine katılımcıların empatik eğilimlerinin yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı, 36-40 yaş aralığındaki katılımcıların empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanların diğer bireylere göre daha yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Diğer taraftan Cotton (2007) bireylerde yaş büyüdükçe empatik becerinin artış gösterdiğini belirtmiştir. Ancak empati becerisinin gelişebilmesi için önemli olan dönemin çocukluk dönemi olduğu, çocuklarda yaşa bağlı olarak empatinin gelişebileceği yapılan bazı araştırmalar ile ortaya koyulmuştur (Durakoğlu ve Gökçearslan, 2010; Çelik, 2010; Gürsoy, 2015). Buna göre empatik eğilimin çocuk yaşlarda geliştiği ve daha sonra belirgin olarak değişme

göstermediği sonucu çıkarılabilir. Bu durum boşanmada çocukluk yaşlarında empatik eğilim kazanımlarının belirleyici olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırma sonuçları boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeylerinin katılımcıların eğitim seviyelerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Literatüre incelendiğinde yetişkin bireylerin empatik eğilim düzeylerinin eğitim seviyelerine göre incelendiği birçok çalışmada araştırma sonucuna benzer olarak bireylerin empatik eğilim düzeylerinin eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır(Dağlı, 2017; Mert, 2017; Oral, 2019; Adempira, 2020).Bu durum empatik eğilim düzeylerinin değişiminde eğitimin belirleyici bir faktör olmadığı başka parametrelerin etkili olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Yukarıda açıklandığı üzere çocukluk dönemi yaşantıları empatik eğilimde belirleyici faktördür.Belirtilen çalışmalardan farklı olarak Kılıç(2005) tarafından yapılan araştırmada bireylerin eğitim düzeylerinin artması ile empatik becerilerinin de artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeylerinin evliliklerinin nasıl gerçekleştiği, evlilik süresi ve çocuk sayılarına göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonuçları elde edilmiştir. Literatüre bakıldığında katılımcıların empatik eğilimlerinin evliliğin şekli, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerine göre incelenen çalışmaların sayılarının oldukça az olduğu görülmekle birlikte var olan çalışmalarda ise araştırma sonucuna benzer sonuçlara ulaşılmış olup empatik eğilimin söz konusu değişkenlere göre farklılaşmadığı sonuçlarına varılmıştır(Dağlı, 2017; Mert, 2017; Oral, 2019). Bu durum yine empatik eğilimde yetişkinlik dönemi yaşantılarından evlilik ile ilgili süreçlerin (evliliklerinin nasıl gerçekleştiği, evlilik süresi ve çocuk sayıları) etkili olmadığı görüşünü desteklemektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilim seviyelerinin boşanmak isteyip istememe durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta olup bu farklılık ise boşanmak isteyen bireylerin empatik eğilimlerinin boşanmak istemeyenlere göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Boşanma süreci devam eden bireylere yönelik literatürde yeteri kadar araştırma bulunmasa da Oral'ın boşanma sürecindeki bireylerin bilişsel esneklik ve empatik eğilimlerini incelediği çalışmada araştırma sonucuna paralel olarak boşanma kararını kendisi veren katılımcıların empatik

eğilimlerinin boşanma kararını kendisi yerine eşleri verenlere göre daha yüksek olduğunu tespit ettiği görülmektedir.

Araştırma bulgularında kadınların empatik eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olması ve boşanmak isteyen bireylerinde büyük çoğunluğunu kadın katılımcıların oluşturduğu da göz önünde bulundurulursa araştırma sonuçlarının tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Empatik eğilim arttıkça dikkatli karar verme düzeyi yükselirken; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri azalma eğilimi göstermektedir (Polat, 2021; Kıratlı, 2015). Bu durum boşanmaya karar verme sürecinde empatik eğilim düzeyinin önemli olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Empatik eğilim becerisi yüksek olan bireyler karşılaştığı zorlayıcı durumlarda karar verme sürecini doğru bir şekilde yürütebilirken diğer bireyler zorlayıcı durumlar karşısında karar vermeleri gerektiğinde çekimser kalabilir veya erteleme davranışında bulabilirler.

Araştırma sonucuna göre katılımcıların geri çekilme ÇÇS puanları ile cinsiyetleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir. Bu durum boşanma davaları devam etmekte olan kadınların geri çekilme ÇÇS'ni erkeklere göre daha sık kullanmasına bağlanabilir. Olumlu, olumsuz ve boyun eğme çatışma çözme stilleri ile katılımcıların cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Araştırma sonucuna göre kadınlar olumlu, geri çekilme ve boyun eğme ÇÇS'ni erkeklere oranla daha fazla kullanırken; erkekler ise olumsuz ÇÇS'ni tercih etmektedir. Erkeklerin olumsuz çatışma çözme stratejisini daha çok benimsemiş olmaları geri çekilme alt boyutunun kadınlar lehine farklılık gösterdiği bulgusunu desteklemektedir.

Alanyazınında çatışma çözme stillerinin cinsiyet değişkeni açısından ele alındığı araştırmalarda (Cann vd., 2008; Shi, 2003; Uğurlu, 2003; Özen, 2006; Tulum, 2014; Köroğlu, 2012) araştırmaya sonucuna benzer olarak kadınların erkeklere göre olumlu stratejiyi daha fazla tercih ettiği sonuçları elde edilmiştir. Ayrıca araştırma sonucuna benzer nitelikte olan Güney'in (2021) araştırmasına göre olumlu, olumsuz ve geri çekilme stratejilerinin cinsiyete dayalı olarak farklılaşmakta ve kadınlar erkeklere göre bu stilleri daha sık kullanmaktadır.

Kadınlar yaşanan çatışma durumlarında erkeklere oranla daha çok özel davranışlar ve kaçınmacı tutumlar sergilemektedir(Hisli-Şahin, Basım ve Çetin, 2009). Erkeklerle göre ilişkilere daha fazla önem veren kadınların saldırgan davranışlara karşı uzlaşma ve geri çekilme tavrını daha sık göstermektedir(Ting-Toomey, 1986). Diğer taraftan erkekler ise kişisel ilişkilerde yaşanan çatışma durumlarında zorlama veya baskıya yönelik çatışma çözme yaklaşımlarını kadınlara göre daha fazla kullanmaktadır(Mills ve Chusmir, 1988). Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında da bu bilgileri destekler nitelikte sonuçların olduğu, ilişkilere daha çok önem veren kadınların yaşanan çatışma durumlarında olumlu veya geri çekilme stratejisini tercih ettikleri; erkeklerin ise baskıcı ve zorlayıcı bir strateji olan olumsuz ÇÇS'ni tercih ettikleri görülmektedir. Diğer taraftan araştırma sonucundan farklı olarak Demir(2021) tarafından yapılan araştırmada boyun eğme ÇÇS'nin cinsiyete dayalı olarak farklılaştığı, erkeklerin bu stili kadınlara göre daha sık kullandığı saptanmıştır. Diğer taraftan Özen (2006) ise geri çekilme ÇÇS'nin cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların ÇÇS puanları ile yaşları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilememiştir.Literatür incelendiğinde çatışma çözme stillerinin yaşa göre incelendiği araştırma sayısının az olması dikkat çekmekte olup Akın (2018) tarafından yapılan çalışmada yaş değişkeni ile çatışma çözme stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunamadığı açıklanmıştır.

Araştırma sonucuna göre olumsuz ÇÇS'yi en çok kullanan 30-39, en az kullanan ise 20-29 yaş grubudur. Elde edilen bulguya benzer nitelikte olan Uyar'ın (2021) çalışmasında ise 34-41 yaş aralığındaki katılımcıların olumsuz ÇÇS'ni diğer yaş gruplarına göre daha çok tercih ederken 23-33 yaş gurubundaki katılımcıların ise bu stili kullanmaktan kaçındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların eğitim düzeyleri olumlu, olumsuz ve boyun eğme ÇÇS'ye göre farklılaşmazken geri çekilme stiline ise anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. İlkokul mezunlarının ön lisans ve lisans mezunlarına göre geri çekilme stratejisini kullanma sıklığının daha fazla olması belirlenen farklılığın kaynağı olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen bulguya benzer nitelikte olan Güney'in (2021) gerçekleştirdiği

çalışmasında da geri çekilme stilinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılaştığı saptanmıştır.

Çatışma çözme stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği farklı bir çalışmada ise olumlu ve boyun eğme çatışma çözme stillerinin bireylerin eğitim düzeylerine dayalı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Akın, 2018). Bu araştırmanın sonucuna göre olumlu ÇÇS'ni daha çok tercih eden katılımcıların eğitim düzeylerinin diğer bireylere göre daha yüksek olduğu; boyun eğme ÇÇS'ni tercih eden katılımcıların eğitim düzeylerinin ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya benzerlik gösteren araştırma sonucumuzda ise boyun eğme çatışma çözme stillerini kullanan boşanma sürecindeki bireylerin eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır.

Alanyazını incelendiğinde eğitim seviyeleri yüksek olan bireylerin çatışma esnasında tercih edildiğinde çatışmaların daha sağlıklı ve yapıcı çözümler üretilmesini sağlayan olumlu çatışma çözme stillerini tercih ettiğini belirten çalışmalar mevcuttur (Akın, 2018; Güney, 2021). Diğer taraftan eğitim düzeyi düşük kişilerin ise çatışmaların çözüme ulaştırılamadığı ve sağlıklı sonuçlar elde edilemediği boyun eğme ve geri çekilme stratejisini daha çok kullandıklarını ifade eden araştırma sonuçlarının da olduğu görülmektedir (Uyar, 2021; Güney, 2021).

Yapılan çalışmada boşanma sürecindeki bireylerin çatışma çözme stillerinin evlilik şekillerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Alanyazını incelendiğinde evlilik şekli değişkenini ele alan çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre boşanma sürecindeki bireylerin çatışma çözme stillerinin evlilik süresine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Alanyazınında evliliğin süresi değişkeninin ele alındığı çalışmada araştırma sonucuna benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Uyar, 2021). Bu sonuçlara çiftlerin ne kadar süre evli kaldığının çatışma çözme stillerini tek başına etkilemediği sonucunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çatışma çözme stillerinin çocuk sayılarına göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Uyar (2021)'ın yapmış olduğu çalışmada da araştırma ile tutarlılık gösteren bir bulgu elde edilmiş ve çocuk sayısı ile çatışma çözme stilleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Evli bireylerin

empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stilleri üzerine gerçekleştirilen çalışmada olumlu ÇÇS'nin katılımcıların çocuk sayılarına göre olumlu çatışma çözme stilleri lehinde anlamlı farklılaştığı sonucu elde edilmiş olup bu sonucun araştırma sonucu ile tutarlı olmadığı görülmüştür (Güney, 2021). Araştırmanın bulguları ile ulaşılan bu sonucun çelişki göstermesi örneklemelerin birbirinden farklılık göstermesinden ve kullanılan çatışma çözme stillerinin belirlenmesinde yalnızca çocuk sayısının değil, farklı parametrelerin de etkili olmasından kaynaklanmış olabilir.

Mevcut araştırmada boşanma sürecindeki bireylerin çatışma çözme stillerinin eşleri ile aralarındaki yaş farkına göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Literatürde katılımcıların eş ile arasındaki yaş farkı değişkenine göre incelenen tek bir çalışma olduğu ve araştırma sonucuna benzer sonuçlara ulaşıldığı saptanmıştır (Uyar, 2021).

Araştırma sonuçlarına göre boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin olumlu, olumsuz ve geri çekilme çatışma çözme stillerinin boşanmak isteyip istememe durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Boşanmak isteyen katılımcılar olumlu ve geri çekilme ÇÇS'yi daha çok tercih ederken; istemeyen bireylerin daha çok olumsuz çatışma çözme stratejisini tercih ettiği görülmektedir. Alanyazınında çatışma çözme stilleri ve boşanmak isteme durumlarını ele alan bir çalışma bulunamamıştır.

6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

1. Bu çalışmada Ordu İlinde boşanma davaları süren bireylerin empatik eğilim seviyeleri ve çatışma çözme stillerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma ülkemizdeki farklı bölgelerdeki bireyler üzerinde yapılabilir.
2. Bu çalışmada boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeyleri ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Farklı değişkenler kullanılarak aynı örneklem grubu üzerine çalışmalar yapılabilir.
3. Bu araştırmada boşanma sürecindeki bireylerin empatik eğilim düzeyleri ile geri çekilme çatışma çözme stilleri arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Elde edilen bu sonucun nedeni üzerine yeni çalışmalar yapılabilir.
4. Boşanma davaları devam etmekte olan bireylerin empatik eğilimlerinin ve çatışma çözme stillerinin incelendiği bu çalışmada erkeklerin empatik eğilim düzeylerinin kadınlara göre daha düşük olduğu göz önünde bulundurulduğunda tüm boşanma sürecindeki bireylere, özellikle erkeklere yönelik empatik beceri geliştirme eğitimleri verilebilir.
5. Yapılan araştırma sonucunda boşanma sürecindeki erkeklerin eşleri ile yaşadıkları çatışmalarda olumlu çatışma çözme stillerini olumsuz çatışma çözme stillerine göre daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların empatik eğilim düzeyleri arttıkça olumlu çatışma çözme stillerini kullanma sıklığının da arttığı diğer taraftan olumsuz çatışma çözme stillerini kullanma sıklığının ise azaldığı görülmüştür. Araştırma sonucundan empatik eğilimin çatışma çözme stilleri üzerinde doğrudan bir etkisinin bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda empatik eğilim becerileri ile ilgili farkındalık ve beceri eğitimleri, seminerleri verilebilir.
6. Araştırma her ne kadar boşanma sürecindeki bireylere yönelik gerçekleştirilmiş olsa da söz konusu farkındalık ve beceri eğitimlerinin, seminerlerinin yalnızca boşanma sürecindeki bireylere yönelik değil, evlilik birliği devam eden veya evlenmeyi düşünen tüm bireyleri kapsayacak şekilde gerçekleştirilebilir. Bu eğitimlerin daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ilerleyen süreçte yaşanabilecek olan çatışma

durumlarının daha sağlıklı bir biçimde çözülebilmesi, insanların kişisel veya eşleri ile olan ilişkilerinde daha empatik yaklaşımlarda bulunabilmeleri açısından önem arz etmektedir. Bu sebepten dolayı özellikle devlet kurumları tarafından evlilik öncesinde veya evlilik birliği devam ederken vatandaşlara yönelik ücretsiz bir şekilde empatik eğilim ve çatışma çözme beceri eğitimleri veya seminerleri verilebilir.

KAYNAKÇA

- 4722 Sayılı Türk Medeni Kanunu (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 08.12.2001.
- Acitelli, L.K., Douvan, E. ve Veroff, J. (1993). Perceptions of Conflict in the First Year of Marriage: How İmportant are Similarity and Understanding?. *Journal of Social and Personal Relationship*, S.10, 5-9.
- Adler, A. (2003). *Yaşama Sanatı*. Selma Koçak (Çev.). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Akbalık, G. (2001). Çatışma Çözme Ölçeğinin (Üniversite Öğrencileri Formu) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 16 (2), 7-13.
- Akıcı H. (2012). *Türkiye 'de Boşanmanın Dini ve Psiko-Sosyal Sebepleri Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akıntürk T. (2002). *Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Akkoyun, F. (1987). Empatik Eğilim Ve Ahlaki Yargı. *Psikoloji Dergisi*, 6 (21), 91- 92.
- Akkoyun, F. (198). Empatik Anlayış Üzerine. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. S. 2., 63-69.
- Allemand, M. Steiger, A., E. & Helmut, A. (2015). Emphaty Development in Adolescence Predicts Social Competenciesin Adulthood. *Journal of Personality*, 83(2), 229-241. doi: 10.1111/jopy.12098.
- Amato, P. R.,&Previti, D. (2003). People's Reasons For Divorcing Gender, Socialclass, The Life Course, Andadjustment. *Journal of Familyissues*, 24(5), 602-626.
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksulluk, Evlilikte Geçimsizlik ve Boşanma*. Şafak Matbaası, Ankara.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Arslan, C. (2005). *Kişiler Arası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi*.

Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Ay, S. (2000). *Birliktelikleri Devam Eden Ailelerin Yapı ve İşlevleri İle Boşanmış Ailelerin Yapı ve İşlevlerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri ve Olumsuz Duygudurumunu Düzenleme Arasındaki İlişki*, Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Basım, H.N., Çetin, F. ve Meydan, C.H. (2009). Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kontrol Odağının Rolü, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 58-69.

Battal, A. (2008). *Boşanma Sebepleri*, TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, İstanbul.

Bayraktar, A. (2015). *Bağlanma Stilleri, Çatışma Eğilimi, Çatışma Çözme Stilleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Benedek, P. E., Brown, F. C. ve Katlan, S. (Ed.). (1997). *Boşanma Ve Çocuğunuz: Çocuğunuzun Boşanmanızla Başetmesine Nasıl Yardımcı Olursunuz?*, Ankara: HYB Yayıncılık.

Bıyıköğlü, E (2012). *Evlilik Uyumunun Mükemmeliyetçilik Özellikleri, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Blackmon, A. D. (200). Empathy in marriage: Implications for marital satisfaction and depression. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 61(5-B), 2746.

Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü (4. basım)*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem akademi yayıncılık.

- Cann, A., Norman, M.A., Welbourne, J. L., ve Calhoun, L. G. (2008). Attachment Styles, Conflict Styles And Humour Styles: Interrelationships And Associations With Relationship Satisfaction. *European Journal Of Personality: Published For The European Association Of Personality Psychology*, 22(2), 131-146.
- Crawford, D. ve Bodine, R. (1996). Conflict Resolution Education: A Guide To Implementing Programs In Schools. Youth-Serving Organizations, And Community And Juvenile Justice Setting. Program Report. *US Department Of Justice, Office Of Justice Programs, Office Of Juvenile Justice And Delinquency Prevention*, Washington, DC.
- Curtis, K.T. & Ellison, C.G. (2002). Religious Heterogamy And Marital Conflict: Findings From The National Survey Of Families And Households, *Journal Of Family Issues*, 23 (4), 551-576.
- Çelik M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeğini Geliştirme Çalışması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çinar Mutlu, K. (2019). *Boşanma Sebepleri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Dağlı, B.(2019). *Evli Bireylerin Evlilik Uyumları İle Denetim Odakları ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Davis C. M. (2005). Özcan Sezer, Serhat Damar (Çev.). Empati Nedir, Empati Öğretilir mi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (9), 77-88.
- Demir, E.(2021). *Olumlu Çocukluk Yaşantılarının Romantik İlişkilerde Çatışma Çözme Stillerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Demiray, Ö. (2006). Evlilikte *Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi İle Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20, 183-207.

- Dökmen, Ü.(1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 155-190.
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, Remzi Yayınları, İstanbul.
- Dural, M., Öğüz, T. ve Gümüş, M.A. (2018). *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 13. Basım*. Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Ekinci, Ö. ve Aybek, B. (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827.
- Erdinç, İ. (2018). *Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erkan, S. (2010). Aile Ve Aile Eğitimi İle İlgili Temel Kavramlar,Fulya Temel (Ed.). *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik İlişkilerini Geliştirme (Kuram ve Uygulama)(1.Basım)*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Evlendirme Yönetmeliği. (1985). *T.C. Resmi Gazete*, 18921, 07.11.1985.
- Evliçoğlu A. (2006). Çocuklara Empatiyi Öğretmenin Yılları. *Çocuğum ve Ben Dergisi*, 37.
- Fanny D'Ambrosio vd., "The basic empathy scale: A French validation of a measure of empathy in youth." *Personality and Individual Differences*, 2009, 46(2), 160-165.
- Fisher, H.E. (2004). *Cinsel Aşkın Anatomisi*. Meral Gaspıralı(Çev.). Varlık Yayınları, İstanbul.

- Gedikli, N. ve Balcı, V. (2005). Doğa Sporları Kulüplerinde Örgütsel Çatışmanın Nedenleri Ve Kullanılan Çatışma Yönetimi Stratejileri, *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 35-45.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel (Çev.). 1.Baskı, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Goldstein, S. B. (1999). Construction And Validation Of A Conflict Communication Scale, *Journal Of Applied Social Psychology*, 29 (9), 1803-1832.
- Gottman, J. ve Silver, N. (2014). *Evliliği Sürdürmenin Yedi İlkesi*. Varlık Yayınları, İstanbul.
- Gottman, J.M. (1993). The Roles Of Conflict Engagement, Escalation, And Avoidance İn Marital Interaction A Longitudinal View Of Five Types Of Couples. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 61 (1), 6-15
- Güney, Z. (2021). *Evli Bireylerin Empatik Eğilim, İletişim Ve Çatışma Çözme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürüz, A.T. ve Eğinli, D. (2005). *İletişimde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hacı, Y. (2011). *Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hisli-Şahin, N., Basım, H. N. ve Çetin, F. (2009). Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı ve Kontrol Odağı, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20, (2), 153-163.
- İyilikçi, N. (2015). *Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Yaşam Doyum Düzeylerini Yordayan Bazı Değişkenlerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Johnson, B. ve Christensen. (2014). Eğitim araştırmaları: Nitel, Nicel ve Karma Yaklaşımlar (S. Beşir Demir Çev.Ed.) Ankara: Eğiten.

- Kapıkıran, Ş. Ve Susar Kırmızı, F. (2019). Öğretmen Adaylarının Merak Ve Keşfetme Algıları İle Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 251-265.
- Kara, N., (2012). *Çiftlerde Yükleme Biçimleri, Çatışma Çözme Stilleri Ve Eşin Duygu Dışavurum Tarzları İle Çift Uyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayma-Güneş, D. (2007), *Boşanma Sürecindeki Eşlerin Aile İçi İlişkileri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keskin I. (2007), *Boşanmanın Sosyolojik Ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kinnier, R.T., Katz, E.C. ve Berry, M.A. (1991). Successful Resolutions To The Careers versus-Family Conflict, *Journal Of Counseling and Development*, 69 (5), 439-445.
- Kite, M. E., Deaux, K. ve Haines, E. L. (2008). Gender stereotypes. In M.A. Paludi (Ed.), *Psychology of Women: A Handbook of Issues and Theories* (pp. 205-236), New York, NY: Prager Publication.
- Koşar, G. N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile Ve Çocuk Refahı Alanı*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Köroğlu, M. (2012). *Emniyet Personelinin Empatik Becerileri, Çatışma Ve Şiddete İlişkin Farkındalıkları İle Çatışma Çözme Stilleri*, Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kutlu A. (2016), *Çatışma Çözme Psikoeğitim Programının Ortaokul Öğrencilerinin, Çatışma Çözüm Becerileri, Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzları Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi, Konya.

- Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital Predictors Of Marital Quality And Stability, *Family Relations: An Interdisciplinary Journal Of Applied Family Studies*, 43(2), 228–237. <https://doi.org/10.2307/585327>.
- Lovelace, K., Shapiro, D. L. ve Weingart, L. R. (2001). Maximizing Crossfunctional New Product Teams' İnnovativeness And Constraint Adherence: A Conflict Communications Perspective. *Academy Of Management Journal*, 44(4), 779-793.
- Löfren, H. ve Malm, B. (2005). Bridging The Fields Of Drama And Conflict Management: Empowering Students To Handle Conflicts Through School Based Programmes, *Sweden: Dracon International*, Malmö University.
- Mcdevitt, T.M. Lennon, R. ve Kopriva, R.J. (1991). Adolescents' Perceptions Of Mothers' And Fathers' Prosocial Actions And Empathic Responses, *Youth And Society*, 22(3), 387- 409.
- Mert, Ö. (2017). *Anlaşmalı Ve Çekişmeli Boşanan Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Mills, J. ve Chusmir, L.H. (1988). Managerial Conflict Resolution Styles: Work And Home Differences. In: Goldsmith, E. (Ed.), *Work And Family: Theory, Research, And Applications (Special Issue)*, *Journal Of Social Behavior And Personality*, 3(4), 303– 316.
- Minet De Wied, Susan Branje, Wim Meeus. (2007). Empathy And Conflict Resolution İn Friendship Relations Among Adolescents. Aggressive Behavior, *Official Journal Of The International Society For Research On Aggression*, 33(1), 48-55, doi: 10.1002/ab.20166.
- Oral, S., (2019). *Çekişmeli Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim İle Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öğülmüş, S. (2001). *Ben Sorun Çözebilirim. Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri Ve Eğitimi*, Ankara: Babil Yayıncılık.

- Özen, A. (2006). *Evlilik Uyumunun Yordayıcıları Olarak Karı ve Kocaların Değer Uyumluluğu ve Eşlerin Çatışma Çözüm Stilleri*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*, Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özsoy, S. ve Özsoy, G. (2013). Eğitim Araştırmalarında Etki Büyüklüğü Raporlanması, *Elementary Education Online*, 12(2), 334-346.
- Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.
- Pişkin, M. (1989). Empati, Kaygı ve Çatışma Eğilimi Arasındaki İlişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22, 2: 775-78.
- Polat, D. (2012). *Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışması, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Rahim, M. A. (2001). *Managing Conflict In Organisations. Third Edition*. Quorum Books, Westport: Connecticut.
- Rogers, C.R. (1983) Empatik Olmak Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş Şeklidir, Füsün Akkoyun (Çev.), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16, 103-124.
- Russell, B. ve Veerenus, V. (Çev.). (2003). *Evlilik ve Ahlak*, İstanbul: Say Kitap Pazarlama.
- Scheeren, P., Vieira, R. V. D. A., Goulart, V. R. ve Wagner, A. (2014). Marital Quality And Attachment: The Mediator Role Of Conflict Resolution Styles, *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 24(58), 177-186.
- Shapiro, A. F., Gottman, J. M. ve Carrère, S. (2000). The Baby And The Marriage: Identifying Factors That Buffer Against Decline İn Marital Satisfaction After The First Baby Arrives, *Journal Of Family Psychology*, 14(1), 59-70. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.1.59>.
- Snow, N. E. (2000). Empathy, *American Philosophical Quarterly*, 37(1), 65-78.

- Soylu, Y. ve Kağnıcı, D.Y. (2015). Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, İletişim ve Çatışma Çözme Stillere Göre Yordanması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (43): 44-54.
- Sternberg, R. J. ve Soriano, L. J. (1984). Styles of Conflict Resolution, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 47, 115-126.
- Stolarski, M., Postek, S. ve Śmieja, M. (2011). Emotional intelligence and conflict resolution strategies in romantic heterosexual couples, *Studia Psychologiczne (Psychological Studies)*, 49(5), 65-76.
- Strayer, J. ve Roberts, W. (2004). Children's Anger, Emotional Expressiveness, And Empathy: Relations With Parents' Empathy, Emotional Expressiveness, And Parenting Practices, *Social Development*, 13(2), 229-254.
- Sucu, İ. (2007). *Boşanmış Kadınların Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrası Toplumsal Kabulleri (Sakarya İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, A. (2004). Evliliğin İlk Yıllarını Etkileyen Etmenler, *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 130-132.
- Şipit, G. (2019). *Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stilllerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri*, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tandler, N., Krüger, M. ve Petersen, L. E. (2020). Better battles by a self-compassionate partner? The mediating role of personal conflict resolution styles in the association between self-compassion and satisfaction in romantic relationships, *Journal of Individual Differences*, 42 (2), 91-98.
- Tarhan, N. (2007). *Evlilik Psikolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşbaş, M.B. (2010). *Evlenmenin Şartları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Konya.
- Temizyürek, S. (2019). *Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Erciyes Üniversitesi 3.Ve 4. Sınıf Öğrencileri Örneği)*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

- Tezer, E. (1996). Conflict-Handling Behavior Toward Spouses And Supervisors. *The Journal Of Psychology: Interdisciplinary And Applied*, 130 (3), 281-292.
- Tezer, E. ve Demir, A. (2001). Conflict Behaviours Toward Same-Sex Peers Among Male And Female Late Adolescents, *Adolescence*, 36, 525-534.
- Ting-Toomey, S. (1986). Conflict Communication Styles İn Black And White Subjective Cultures. In Y. Y. Kim (Ed.), *Interethnic Communication: Current Research* (Pp. 75– 88), *Beverly Hills, CA:Sage*.
- Tulum, S. (2014). *The Effects Of Attachment On Marital Adjustment In Newly Married Individuals: Testing The Mediator Role Of Conflict Resolution Styles*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu İle İlişkisi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(5), 40-46.
- Türk Medeni Kanunu (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 4721, 22 Kasım 2001.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006), *Boşanma İstatistikleri*, Ankara: TÜİK Matbaası. Türk Medeni Kanunu (2001), Md.161-165.
- Türkseven, A., Söylemez, İ., Dursun, P., (2020), Cinsel İşlev Bozuklukları İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki, *Kriz Dergisi*, 28 (1): 9-20
- Türnüklü, A. (2006). *Sınıf Ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım: Onarıcı Disiplin*, Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Uğurlu, O. (2003). *Evli Çiftlerde Cinsiyet Ayrımına İlişkin Tutumlar, Çatışma Yönetim Biçimleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uyar, S. (1999). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci ve Bugüne İlişkin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, İstanbul.
- Ünal, C. (1972). İnsanları Anlama Kabiliyeti, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3-4): 71-93.

- Vuchunic, S. (1987). Starting and Stopping Spontaneous Family Conflicts, *Journal Of Marriage and Family*, 49 (3), 591-601.
- Webster, D.R. (2002). Perceptions Of Parent- Child Attachments: Relationships With Explanatory Style Empathy, *Paper Presented At The Annual Conference Of The American Psychological Association*. (10), Chicago, IL.
- Weiten, W. (1986). *Psychology applied to Modern Life*, Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Wispé, L. (1986). The Distinction Between Sympathy And Empathy To Call Forth A Concept: A World Is Needed, *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 314-321.
- Yıldırım, (2005). Kişilerin Empatik Eğilimleri İle Boşanma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22: 233-242.
- Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri İle Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7: 128-139.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları*, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yürek, D. (2018). *Reddedilme Duyarlılığı, Kişilerarası Çatışma Çözme Stilleri ve Bağlanmanın Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri İle İlişkisi: Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aracı Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Zara, A. (2013). *Kadınlar, Erkekler ve Çocuklar İçin Boşanma Terapisi*, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

EKLER

EK:1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcılar,

Bu ölçek formları, yüksek lisans tezine veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sağlıklı yürütülebilmesi ve düşüncelerinizin daha önemli olması nedeniyle sizden kimlik bilginiz istenmemektedir. Bu yüzden isminizi yazmanıza gerek yoktur. Vereceğiniz cevaplar, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini etkileyecektir. Size uygun olan seçenekte yer alan ( ) içine X işareti koymanız yeterli olacaktır. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyarak, boş bırakmadan cevaplayınız.

Araştırmaya katılımınız gönüllü olmalıdır. Verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, yalnızca araştırma için kullanılacak, bireysel bilgileriniz kimse ile paylaşılmayacaktır..

Ölçekleri içtenlikle yanıtlayacağınız ve bilimsel çalışmamıza yaptığınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

“ 18 yaşından büyüğüm ve çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum” ( )

Doç. Dr. Ömer KARAMAN

Ordu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Psikolojik Danışman Meriç TAŞDEMİR

Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz

1 ( ) Kadın   2 ( ) Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

1 ( ) -20   2 ( ) 20-29   3 ( ) 30-39

4 ( ) 40-49   5 ( ) 50+

3. Eğitim durumunuz nedir?

1 ( ) Okur-yazar değil   2 ( ) Yalnızca okur-yazar

3 ( ) İlkokul mezunu   4 ( ) Ortaokul ve dengi mezunu

- 5 ( ) Lise ve dengi mezunu   6 ( ) Önlisans-Lisans Mezunu
7 ( ) Yüksek lisans Mezunu

4. Eşinizle nasıl evlendiniz?

- 1 ( ) Görücü usulü isteyerek   2 ( ) Görücü usulü istemeyerek
3 ( ) Arkadaşlık ederek   4 ( ) Anlaşıp kaçarak
5 ( ) Zorla kaçırılarak

5. Ne kadar süredir evlisiniz?

- 1 ( ) 1 yıldan az   2 ( ) 1-5 yıl   3 ( ) 6-10 yıl
4 ( ) 11-15 yıl   5 ( ) 16 yıl ve daha fazla

6. Kaç çocuğunuz var?

- 1 ( ) 1   2 ( ) 2   3 ( ) 3   4 ( ) 4   5 ( ) 5
6 ( ) 6+   7 ( ) Çocuksuzum

7. İlk evliliğiniz mi?

- 1 ( ) İlk   2 ( ) İkinci
3 ( ) Üçüncü   4 ( ) Dördüncü ve daha fazla

8. Eşinizle aranızdaki yaş farkı ne kadardır?

- 1 ( ) Aynı yaştayız   2 ( ) Beş yaştan az (.....)   3 ( ) Beş-on (.....)
4 ( ) On bir-on beş (.....)   5 ( ) On altı ve daha fazla (.....)

9. Boşanma davasının açılmasının öncelikli nedeni nedir?

- 1 ( ) Şiddetli Geçimsizlik   2 ( ) Ekonomik Sorunlar
3 ( ) Eş tarafından şiddete maruz kalma   4 ( ) Aldatılma
5 ( ) Cinsel Konular   6 ( ) Diğer Konular.....

10. Evliliğiniz süresince sorunların çözümüne yönelik profesyonel yardım (aile danışmanlığı vs.) aldınız mı?

- 1 ( ) Evet   2 ( ) Hayır

11. Boşanmak istiyor musunuz?

- 1 ( ) Evet   2 ( ) Hayır

EK-2 EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ)	Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1.Çok sayıda dostum var.	1	2	3	4	5
5. Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	1	2	3	4	5
9. Çevremde çok sevilen bir insanım.	1	2	3	4	5
13. Genellikle insanlara güvenirim.	1	2	3	4	5
17. Genellikle hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
20.Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	1	2	3	4	5

EK-3 ÇATIŞMA ÇÖZÜM STİLLERİ ÖLÇEĞİ (ÇÇSÖ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
(Lütfen eşinizle ilişkinizi gözönüne alarak, aşağıdaki ifadelerden her birine ne derecede katıldığınızı belirtiniz.)					
1.Tartışma esnasında konuyla ilgisiz de olsa zayıflıklarımı yüzüne vururum.	1	2	3	4	5
6.Sinirlendiğimde kırıcı şeyler söylerim .	1	2	3	4	5
11.Sorun çözümlenmeden tartışmayı sonlandırmam	1	2	3	4	5
16.Kavgalarımız sırasındaki kızgınlığımı fiziksel olarak gösteririm. .	1	2	3	4	5
21.Çok gergin olduğumuzda susarım.	1	2	3	4	5
25- Sürekli imalarda bulunurum.	1	2	3	4	5

EK- 4. Ölçek Kullanım İzinleri

Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği Kullanım İzni

MT Meriç Taşdemir
Teşekkür ederim hocam iyi çalışmalar. 26.10.2020 Pzt 14:19

AO Ayça Özen <ayozen99@gmail.com>
26.10.2020 Pzt 12:36
Kime: Siz

ozen_et_al_2016.pdf
781 KB

Meriç merhaba,
Ölçeği kullanabilirsiniz...
Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını ekte yolluyorum, bütün bilgilere oradan ulaşabilirsiniz...

Doç. Dr. Ayça Özen Çiçek
Akdeniz Üniversitesi/Akdeniz University
Psikoloji Bölümü/Department of Psychology

MT Meriç Taşdemir
21.10.2020 Çar 20:33
Kime: ayozen99@gmail.com

Merhabalar hocam, Ben Ordu Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Bu yıl tez yılım ve "Boşanma sürecindeki bireyler ve evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri ve çatışma çözme becerilerinin incelenmesi" konulu tezimde geliştirmiş olduğunuz "Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği" nizden yararlanmak istiyorum. Bu konuda izninizi talep ediyorum. İzniniz olması halinde ölçek formlarını ve değerlendirme yönergelerini gönderebilir misiniz? Teşekkürler iyi çalışmalar.

Empatik Eğilim Ölçeği Kullanım İzni

MT Meriç Taşdemir
Teşekkür ederim hocam. İyi çalışmalar. 23.10.2020 Cum 08:35

EE Ebru Eroğlu <ebrueroglu@ustundokmen.com.tr>
22.10.2020 Per 23:10
Kime: Siz

Meriç Hanım merhaba,
Kaynak göstererek ölçeği çalışmalarınızda kullanmanızda sakınca yoktur.
Ancak ölçek elimizde yok. A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi Kitaplığına bakabilirsiniz.

İyi çalışmalar
Ebru Eroğlu
03125661866
05389704501

MT Meriç Taşdemir
21.10.2020 Çar 20:40
Kime: ebrueroglu@ustundokmen.com.tr

Merhabalar hocam, Ben Ordu Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Bu yıl tez yılım ve tezimde "Empatik Eğilim Ölçeği" nizden yararlanmak istiyorum. Bu konuda izninizi talep ediyorum. İzniniz olması halinde ölçek formlarını ve değerlendirme yönergelerini gönderebilir misiniz? Teşekkürler iyi çalışmalar.

EK-5 : Ölçek Uygulama İzin Dilekçesi

ADALET BAKANLIĞI PERSONEL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NE
Gönderilmek Üzere
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI BAKANLIK MUHABERE BÜROSU'NA
ORDU

Ordu Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğü'nde 204542 sicil numarası ile adli destek görevlisi/pedagog olarak görev yapmaktayım. Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bilim dalında yüksek lisans eğitimime devam etmekteyim. Yüksek lisans eğitimim kapsamında yapacağım "*Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Becerilerinin İncelenmesi*" konulu tez çalışmamda halen Ordu 1.Aile Mahkemesi ve Ordu 2. Aile Mahkemesi'nde boşanma davaları devam etmekte olan bireylere dilekçem ekinde sunduğum ölçekleri uygulamak ve ölçeklerden elde edilen sonuçları tez çalışmamda kullanmak için izin talep etmekteyim. Yapılacak olan görüşmeler sonucunda kimlik bilgileri tamamen gizli kalacak olup yalnızca kişisel bilgi formunda belirtilen cinsiyet, yaş, eğitim durumu vs. gibi sosyo-demografik bilgiler toplam sayısal veri olarak yapılan araştırmaya yansıtılacaktır.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 29/12/2020

EK:

- 1- Kişisel Bilgi Formu
- 1- Empatik Eğilim Ölçeği
- 2- Çatışma Çözme Stilleri Ölçeği

EK-6 : Ölçek Uygulama İzni

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-10228849-601-0001-2020-62/269
Konu : Tez Çalışması

02.03.2021

ORDU CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : Personel Genel Müdürlüğünün 02/02/2021 tarihli ve E.56624178-597/2251 sayılı yazısı.

Ordu Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüğünde pedagoğ olarak görev yapmakta olan (204542) Meriç TAŞDEMİR, Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı yüksek lisans eğitimi kapsamında yapacağı "Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını halen Ordu 1. Aile Mahkemesi ve 2. Aile Mahkemesi'nde boşanma davaları devam etmekte olan bireylere kimlik bilgileri gizli kalmak kaydıyla ve kişisel bilgi formunda belirtilen cinsiyet, yaş, eğitim gibi sosyo-demografik bilgiler toplam sayısal veri olarak yapılan araştırmaya yanıtılmak üzere, ölçek uygulama izninin verilmesi talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Bilindiği üzere;

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının,

"Yargı yetkisi " kenar başlıklı 9 uncu maddesinde; "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır."

"Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında; "Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

"Bilim ve sanat hürriyeti" kenar başlıklı 27 nci maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir."

"Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38 inci maddesinin dördüncü fıkrasında; "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

"Mahkemelerin bağımsızlığı" kenar başlıklı 138 inci maddesinin ikinci fıkrasında; "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun,

"Özel hayatın gizliliğini ihlal" kenar başlıklı 134 üncü maddesinde; "(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat arttırılır.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/81 md.) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İfşa edilen bu

verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur."

"Kişisel verilerin kaydedilmesi" kenar başlıklı 135 inci maddesinde; "(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır."

"Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" kenar başlıklı 136 ncı maddesinde; (1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2) (Ek:17/10/2019-7188/17 md.) Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır."

"Nitelikli haller" kenar başlıklı 137 ncı maddesinde; "(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

- a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,
  - b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,
- işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

"Verileri yok etmeme" kenar başlıklı 138 inci maddesinde; "(1) Kanunların belirttiği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediğinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır."

"Şikâyet" kenar başlıklı 139 uncu maddesinde; "(1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların sonuçlandırılması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır."

"Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirinin uygulanması" kenar başlıklı 140 ncı maddesinde; "(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur."

Türkiye'nin de 28 Ocak 1981 tarihinde imzalayarak taraf olduğu Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabii Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşmenin,

"Konu ve amaç" kenar başlıklı 1 inci maddesinde; "Bu Sözleşmenin amacı her Akit Devlet ülkesinde, uyruğu veya ikametgahı ne olursa olsun tüm gerçek kişilerin, temel hak ve özgürlüklerini ve özellikle kendilerini ilgilendiren kişisel nitelikteki verilerin, otomatik bilgi işleme tabii tutulması karşısında özel yaşam haklarını güvence altına almaktır"

"Tanımlar" kenar başlıklı 2 ncı maddesinin (a) fıkrasında; "Bu Sözleşmede geçen:

(a) "Kişisel Nitelikteki Veriler": Kimliği belirtilen veya belirtilebilen gerçek kişiyle ilgili tüm bilgileri ifade eder"

"Verilerin niteliği" kenar başlıklı 5 inci maddesinde; "Otomatik bilgi işleme konu teşkil eden kişisel nitelikteki veriler:

- (a) Meşru ve yasal yoldan elde edilmeli ve işleme tabii tutulmalıdır;
- (b) Belli ve meşru amaçlar için kaydedilmeli ve bu amaca aykırı şekilde kullanılmamalıdır; (c) Uygun ve elverişli olmalı ve kaydedildikleri amaca göre aşırı olmamalıdır;
- (d) Doğru ve icabında güncel olmalıdır;
- (e) İlgili kişilerin kimliklerini belirtecek bir biçim altında ve kaydedildikleri nihai amaç için

gerekli görülen süreyi aşmayacak bir süre için muhafaza edilmelidir."

6698 sayılı Kişisel Verilerin Konunması Kanununun,

"Amaç" kenar başlıklı 1 inci maddesinde; "(1) Bu Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir."

"Tanımlar" kenar başlıklı 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında; "(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

...

d) Kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi,

e) Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi, ifade eder."

"Kişisel verilerin işleme şartları" kenar başlıklı 5 inci maddesinde; "(1) Kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemez.

(2) Aşağıdaki şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür:

a) Kanunlarda açıkça öngörülmesi.

b) Fıili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.

c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.

ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.

d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.

e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlenmesinin zorunlu olması.

f) İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması."

"İstisnalar" kenar başlıklı 28 inci maddesinin birinci fıkrasında; "(1) Bu Kanun hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerin uyulması kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.

b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi.

d) Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yangınlama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi."

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin;

Sayı : E-10228849-601-0001-2020

"Görev" kenar başlıklı 38 inci maddesinin (i) bendinde; "Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek ve bu nitelikteki çalışmalarını teşvik ve desteklemek"

"Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" kenar başlıklı 53 üncü maddesinde; "(1) Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kırılgan gruba yönelik hak ve hizmetlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin faaliyetleri yürütmek,

...

g) Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları veya sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak,"

Hükümleri yer almaktadır.

Yine, Devlet arşivlerinde araştırma ve inceleme yapmak isteyen Türk ve yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin tâbi olacakları esaslar, 01/03/2002 tarihli ve 24682 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bakanlığımız Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca hazırlanan 06/03/2007 tarihli ve 128/1 sayılı Genelgede arşiv hizmetlerinin nasıl ve ne şekilde yürütülmesi gerektiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Görüldüğü üzere, ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğe ulaşma ilkelerine uyularak sürdürülmesi ve suçsuzluk karinesinin sağlanması için soruşturma evresinin gizliliği vazgeçilemez bir unsurdur. Bu kapsamda, Anayasa ile teminat altına alınan kişilik haklarının korunması ilkelerini zedelemeyecek tedbirlerin kamu görevlilerince alınması gerektiği, aksi takdirde bireysel ve yanlış uygulamalar sonucunda kişilerin mağdur olabileceği hususları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlükleri bünyesinde faaliyet gösteren dört bürodan biri olan hukuk yargılaması destek bürosunda daha önce sadece aile mahkemelerine yönelik sağlanan uzman desteği, ihtiyaç duyulan tüm hukuk mahkemelerini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Kurulan müdürlükler sayesinde özellikle aile mahkemesi olmayan yerlerde aile mahkemesi sıfatıyla yargılama yapan asliye hukuk mahkemelerinin de uzman desteğinden etkin şekilde faydalanması sağlanmaktadır. Özellikle Boşanma, velayet, vesayet, kişisel ilişki tesisi, evlat edinme gibi davalarda, taraflarla ve müşterek çocuklarla görüşülerek gerektiği hallerde ev incelemeleri yapılmakta ve bu incelemeler neticesinde uzmanlar kanaatlerini belirten sosyal inceleme raporlarını hazırlayarak ilgili mahkemelere sunmaktadırlar. Ayrıca duruşma esnasında beyanın alınmasına karar verilmesi durumunda çocuğun kaygı düzeyini düşürmeye ve bu sayede daha rahat beyanda bulunmasını sağlamaya yönelik uzmanlar görev almaktadırlar.

Bu anlamda yapılacak çalışmaların desteklenmesine Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adalet Bakanlığının görevlerini düzenleyen 38 ve Başkanlığımızın görev alanını düzenleyen 53 üncü maddeleri de işaret etmektedir. Yapılacak bu çalışma neticesinde elde edilecek bulguların mevzuat çalışmalarına ve yine uygulamada karşılaşılan sorunlara değinmesi ve bazı çözüm önerilerine de işaret etmesi beklenmekle olumlu değerlendirilmiştir.

Bu itibarla;

Ordu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı yüksek lisans eğitimi kapsamında yürütülecek olan "Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim ve Çatışma Çözme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması; araştırma yürütülürken, soruşturmanın gizliliği ilkesinin ve mahkemelerde verilmiş gizlilik kararlarının ihlal edilmemesi, şahıslara ait kişisel verilerin korunmasında gereken titizliğin gösterilmesi, aksi davranışın her zaman ilgililerin muahezesini mucip olacağı hatırdan çıkarılmadan ve yine bilimsel araştırma amacı dışında da kullanılmaması, çalışma neticesinde elde edilen bulgu ve değerlendirmelerin Başkanlığımız ile de paylaşılması kaydıyla olumlu değerlendirilmekle birlikte,

Sayı : E-10228849-601-0001-2020

1- Kovuşturması veya yargılama aşaması devam eden dava dosyaları ile sonuçlanmış fakat henüz arşive kaldırılmamış dava dosyaları bakımından izin verip vermeme konusundaki takdir yetkisinin, mahkeme başkanı veya hâkime ait olduğu,

2- Arşive kaldırılan dosyalarla ilgili olarak, Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen “Devlete, gerçek ve tüzel kişilere ait bir hizmetin görülmesi, bir hakkın korunması ve ispatı”nın söz konusu olup olmadığı ve müracaatlarda (yukarıda zikredilen) araştırma esaslarına uyulup uyulmadığı dikkate alınmak suretiyle, takdir yetkisinin birim arşivi sorumlularına ait olduğu,

Hususlarımı bilgilerinize rica ederim.

Ramazan GÜRKAN
Hâkim
Bakan a.
Başkan V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Meriç TAŞDEMİR
ORCID Numarası	0000-0003-1317-5363
Lisans Mezuniyet	
Üniversite	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Fakülte	Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık